

D16874

Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Katedra občanského práva

Diplomová práce

**Právní úprava postavení a činnosti advokacie v českém
právním řádu**

Vedoucí diplomové práce : Doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Jméno autora: Matej Csenky

Akademický rok odevzdání práce: 2006/2007

Knihovna PF UK

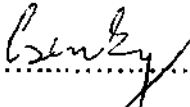

PF16874

MATEJ CSENKY
POD PÁROVCAMI 16
PIEŠŤANY 921 01
SLOVENSKO

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své diplomové práce Doc. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D., především za vstřícný přístup při konzultacích mé diplomové práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „ Právní úprava postavení a činnosti advokacie v českém právním řádu“ zpracoval samostatně s využitím pramenů v práci uvedených.

.....
Matej Csenky

OBSAH:

ÚVOD.....	str. 3
1. Z HISTORIE ADVOKACIE.....	str. 4
1.1. PRAMENY DĚJIN ADVOKACIE.....	str. 4
1.2. VÝVOJ ADVOKACIE V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	str. 6
2. ORGANIZACE ADVOKACIE.....	str. 9
2.1. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA.....	str. 9
2.2. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI.....	str. 12
3. PRÁVNÍ ÚPRAVA ČINNOSTI ADVOKACIE.....	str. 14
3.1. ZÁKLADNÍ PRINCIPY POSKYTOVÁNÍ ADVOKACIE.....	str. 14
3.2. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY ADVOKACIE.....	str. 20
3.3. PODMÍNKY A VZNIK OPRÁVNĚNÍ K VÝKONU ADVOKACIE.....	str. 28
3.4. ZPŮSOBY VÝKONU ADVOKACIE.....	str. 31
3.5. PRÁVA A POVINNOSTI ADVOKÁTŮ.....	str. 35
3.6. ODPOVĚDNOST ADVOKÁTA.....	str. 41
3.6.1. Odpovědnost advokáta za škodu v důsledku poskytnutí právní služby.....	str. 41
3.6.2. Kárná odpovědnost.....	str. 42
3.6.3. Trestní odpovědnost advokáta.....	str. 44
3.7. ADVOKÁTNÍ KONCIPIENT.....	str. 45
3.8. ODMĚNA ADVOKÁTA.....	str. 47
4. PRÁVNÍ POMOC.....	str. 49
5. POSTAVENÍ ADVOKÁTA V JEDNOTLIVÝCH ŘÍZENÍCH.....	str. 52
5.1. POSTAVENÍ ADVOKÁTA V CIVILNÍM PROCESU.....	str. 52
5.2. POSTAVENÍ ADVOKÁTA V TRESTNÍM PROCESU.....	str. 56
5.3. ŘÍZENÍ PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM.....	str. 58
ZÁVĚR.....	str. 60

ÚVOD

Advokát je osobou, která má ideální příležitost pohybovat se ve všech společenských vrstvách, a proto by měl znát nejen právo, ale mít i široký politicko - kulturní rozhled. Významný francouzský advokát M. Molot v roce 1866 pravil v úvodu ke svému pojednání „ Régeles de la profession d´ advocat“, že ve všech civilizovaných národech, kde byla justice určitým způsobem organizovaná, existovali lidé moudří s řechnickými schopnostmi, jež ostatním jednak dokázali podat právní radu, ale také hájit jejich zájmy a mluvit za ně před soudy. Těmito slovy bylo stručně vyjádřené poslání advokacie, které je i přes uplynutí mnoha let stejné. Tímto posláním je zejména poskytovat právní rady osobám neznalým práva, hájit jejich práva a oprávněné zájmy, jakož i zastupovat je před soudy či jinými orgány, a to vše ze strany osob vzdělaných v oblasti práva. Znalost práva je prvkem, představujícím nabídku ve vztahu k potencionálnímu klientovi, který se po znalosti práva poptává a na základě toho vzniká mezi nimi vztah, jehož obsahem je poskytování právní pomoci advokátem.

Všechny základní hodnoty chráněné právním řádem týkající se výkonu advokacie jsou vyjádřeny v slibu, který musí každý advokát složit před tím, než začne vykonávat své povolání: „ *Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu.*“ Ze samé podstaty výkonu advokacie jsou na ni kladeny vysoké nároky, co se týče práv a povinností, které jsou doplněny rozsáhlými morálními požadavky. Dodržování jak právních, tak i morálních povinností advokátem je nutnou podmínkou důvěry veřejnosti vůči celému advokátnímu stavu. Instituty etického charakteru jsou společnostmi v právních státech pokládány za přirozenou obsahově bohatou součást právní úpravy advokacie.

Předmětem této diplomové práce je obecné pojednání o výkonu advokacie v prostředí našeho právního řádu, o organizaci advokacie, o podmínkách vzniku oprávnění k výkonu advokacie, o způsobech jejího výkonu, právech a povinnostech advokátů. To vše ve světle posledních změn zákona o advokacii, které platí v České republice od dubna 2006, a které v podstatě dovršily proces rekonstituování moderní české advokacie, který byl u nás započat po roce 1989, kdy byla opět v našich zemích nastolena demokracie a advokacie se opět stala po dlouhých čtyřiceti letech svobodným povoláním.

1. Z HISTORIE ADVOKACIE

Dějiny existence a činnosti advokátů již od dob starověkých provází úsilí o hledání pravdy, spravedlnosti a pomoci slabým v nouzi, kde je nutná potřeba kvalifikovaného vzdělání. Hlavním posláním advokacie se stala postupem času právní pomoc v situacích, kdy je právní pomoc advokáta potřebná už ze samé podstaty věci, vyřešení které se laikovi bez potřebného vzdělání jeví složité, a proto potřebuje právní radu. Pro tuto pomoc odborníkem se vžilo označení advokacie. Již antický Řím, později katolický středověk a později svět 19. století poznaly, že existuje problém v dostupnosti právní pomoci pro jednotlivce.

Advokacie vznikla v době kdy se právní řád stal natolik složitým pro jednotlivce, že se svými znalostmi nevystačil, a proto se uchýlil k pomoci osob, které se výlučně zabývaly právem. Pojem advokát je pravděpodobně odvozen od latinského ekvivalentu *advocatus*, což v překladu znamená přivolaný.

1.1. PRAMENY DĚJIN ADVOKACIE

Hlavním problémem oblasti dějin advokacie je roztříštěnost právní úpravy. Pramene dějin advokacie se rozdělují na primární a sekundární. Primární prameny práva v sobě zahrnují informace převážně významné pro samotné poznání dějin advokacie, zatím co sekundární prameny mají i jiné využití, než jen poznání dějin advokacie.¹

a) Pramene primární:

- ***Dobové právní normy o advokacii a jejich výklad*** (právní předpisy o advokacii jsou převážně obsaženy v právních pramenech k dějinám státu a práva v českých zemích. Nárůst těchto právních předpisů možno zaznamenat především po roku 1848. Právní předpisy o advokacii vztahující se k českým zemím byly postupně publikovány v Zákoníku říšském, v letech 1918- 1948 ve Sbírce zákonů a nařízení Republiky Československé a od roku 1948 ve Sbírce zákonů (postupně ČSR, ČSSR, ČSFR a ČR).

- ***Dobové stavovské předpisy*** (opět je milníkem rok 1848 a následná tendence uchovat stavovskou samosprávu).

---

¹ Balík, S.: *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*, Linde Praha, 1997

- **Netištěné písemnosti vzniklé z činnosti advokátních institucí** (do roku 1954 se jich zachoval nepatrný zlomek; v roce 1954 byl vydán první spisový plán Ústředí advokátních poraden, ale po jich zrušení jsou nezřídka v držení jednotlivých advokátů. Spisový pořádek byl znovu zaveden až konstituováním České advokátní komory a Komory komerčních právníků ČR).

- **Právnícké a advokátské časopisy, věstníky a publikace advokátních institucí** (staly se významnými po roce 1861, kdy byl poprvé vydán časopis Právník, který vychází doposud. Dalším významným časopisem byl Časopis českých advokátů, kterého název se postupem času měnil a dnes vychází jako Bulletin advokacie).

- **Písemné pozůstalosti, osobní fondy, memoáry a nekrology advokátů** (typickým příkladem jsou zčásti publikované paměti Aloise Rašína).

b) Sekundární prameny:

- **Denní tisk, neprávnická periodika, naučné slovníky** (z nejvýznamnějších deníků to byly Národní listy, Lidové noviny, Hlas národa. Mezi nejvýznamnější naučné slovníky patřily Riegrův slovník naučný, Ottův slovník naučný, Masarykův slovník naučný a nejrozsáhlejším českým odborným právníckým naučným slovníkem je prvorepublikový Slovník veřejného práva československého).

- **Archivní fondy zákonodárných, výkonných a soudních orgánů, spolků, rodové, podnikové archivy** (například fondy soudů všech stupňů, fondy ministerstva spravedlnosti, fond Spolku československých právníků).

- **Další prameny** (například memoáry neadvokátů, odborná a umělecká tvorba advokátů, právnícké kalendáře, podobizny, sochy advokátů, apod.).²

---

² Balík, S.: Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie, Linde Praha, 1997

1.2 VÝVOJ ADVOKACIE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Advokacie prošla všude vývojem od materiálního pojetí, spočívající v tom, že právní pomoc mohl poskytovat kdokoliv bez ohledu na dosažené vzdělání, praxi, povolání, až po pojetí formální, vyžadující pro přístup k povolání splnění zákonem předepsaných kvalifikačních a osobnostních podmínek.³

Vývoj advokátní profese na našem území je možné rozdělit na 6 etap:

- od nejstarších dob do roku 1948

V souvislosti s dějinami advokacie v této etapě vývoje je nutné sledovat dějiny státu a práva ve střední Evropě. Středověký stát tu sehrál důležitou roli jak na poli politickém a kulturním, tak v oblasti tvorby a aplikace práva. V historii našich zemí najdeme zmínky o advokacii v pramenech ze 13. století. Z těchto pramenů však nevyplývá, zda se jedná o poskytování právní pomoci za úplatu, což je jeden ze základních znaků advokacie. Až prameny ze 14. století dosvědčují existenci advokacie jako povolání.

Významným milníkem byl rok 1348, kdy byla v Praze založena Univerzita Karlova jako nejstarší středoevropská univerzita a v její rámci byla založena i právnická fakulta. Domácí zemské, městské a horní právo bylo na srovnatelné úrovni s dobovým právem v sousední Svaté říši římské.

Zlom ve vývoji českého práva představuje počátek 17. století. Prvá zmínka o snaze organizovat advokacii a dokonce zavést numerus clausus je vázána ke sněmovnímu usnesení z roku 1615. V tomto období v důsledku bitvy na Bílé hoře v roce 1620 a po vydání Obnoveného zřízení zemského v roce 1627 došlo k postupné unifikaci práva ve všech zemích Habsburské monarchie. Pobělohorské Obnovené zřízení zemské platné v Čechách od roku 1627 a na Moravě od roku 1628 přináší formální úpravu advokacie a další zdokonalení právní úpravy přináší jeho novelizace zvaná Deklaratoria z let 1650-1652. Proces unifikace vyvrcholil za vlády Marie Terezie a Josefa II. V dalším období až do roku 1848 bylo hlavním cílem vytvořit ze svobodného povolání úřad.

³ Balík, S.: Důstojnost advokátního stavu, Bulletin advokacie č. 11-12/2004, str. 98

- v letech 1848 až 1918

Rok 1848 byl významným v rámci celých světových dějin, nicméně se zásadním stal i pro advokacii a její vývoj. Rok 1848 otevřel cestu habsburské monarchie a k budování moderního státu, což bylo hlavním cílem porevolučních snah. V roce 1849 byl vydán advokátní řád, který nepozbyl své platnosti ani za takového ústavního vývoje, který byl na našem území byl v roce 1850 nastolen v důsledku Bachovského absolutizmu.

V roce 1861 vyšlo prvé číslo českého časopisu "Právník" a o tři roky později byla založena Jednota právníká v Praze. Významným momentem bylo přijetí nového Advokátního řádu v roce 1868. Tímto právním předpisem byla advokacie koncipována jako svobodné a nezávislé povolání, byl odstraněn numerus clausus, byly zřízeny samosprávné advokátní komory. Po roce 1869, kdy tento nový Advokátní řád vstoupil v účinnost, začal počet advokátů výrazně stoupat. Završením tohoto procesu bylo rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze na českou a německou část v roce 1882, a tedy i otevření české právní fakulty. Koncem století byl založen Spolek českých advokátů a začal se vydávat český ryze advokátský časopis "Časopis českých advokátů" přejmenovaný následně na "Právníké rozhledy".

Do začátku 1. světové války se advokátní organizace stabilizovala a advokáti se postupně uplatňovali ve všech sférách života společnosti.⁴

- v letech 1918 až 1938

Toto období je charakterizováno stavem po 1. světové válce a existencí Československé republiky. Byla to etapa, v které se navázalo v důsledku recepce práva na předchozí rakousko-uherskou právní úpravu. Advokáti se valnou měrou podíleli již na vzniku samostatného státu, mnozí z nich se v první republice zapojili do politického dění (například jména jako Alois Rašín, Ivan Dérer, Václav Bouček, Lev Winter). Teprve rok 1918 znovu otevřel právní fakulty, v novém státě byly zřízeny též v Brně a Bratislavě a také byly zpřístupněny ženám (od novely zákona o advokacii z roku 1922). V tomto období počty advokátů nadále výrazně stoupaly.

- v letech 1938 až 1948

Události, které následovaly v tomto období, což byla zejména okupace, Protektorát Čechy a Morava a po krátkém nadechnutí po osvobození únorový puč v

---

⁴ <http://www.cak.cz>, Histone advokacie v ČR

roce 1948, se nechvalně odrazily ve všech sférách právnictví, včetně advokacie. Poprvé byla advokacie výrazně zdecimována za Protektorátu Čechy a Morava. Výkon advokacie byl zakázán židovským advokátům. Podruhé byla pak advokacie zdecimována v roce 1948. Byly likvidovány advokátní kanceláře a princip soukromé advokacie byl na dlouhé období až do roku 1990 zrušen.

- v letech 1948 až 1989

Počet advokátů v této etapě vývoje advokacie výrazně klesl, a to na desetinu oproti roku 1947. Advokátní profese byla komunistickým režimem trpěna a stála na periferii života společnosti, de facto se uplatňoval princip numerus clausus.

- v letech 1989 po současnost

Rok 1989 byl zlomovým okamžikem zejména pro konstituování demokratického státu, což se přirozeně odrazilo i ve vývoji advokátní profese. Rok 1989 otevřel cestu osvědčeným hodnotám v celé společnosti, advokacii nevyjímajíc. V roce 1990 došlo k obnovení nezávislé advokacie. I v této etapě vývoje sehráli významnou roli advokáti (například Dagmar Burešová, Otakar Motejl). Nejvýznamnější osobností české advokacie po roce 1989 byl však bezesporu JUDr. Karel Čermák. V okruhu advokátů kolem něho byl připraven text zákona o advokacii, který navazoval na právní úpravu z období první republiky. Zákon č. 128/1990 Sb. vstoupil v účinnost 1.7.1990. Zároveň vznikla profese komerčních právníků. Proto je pro následující období typická dvoukolejnost, kdy vedle advokátů působili na poli svobodných právnických povolání také komerční právníci orientovaní na obchodní právo a zastupování podnikatelských subjektů.⁵

Za definitivní vyvrcholení dějin advokacie po současnost možno označit zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. Tento právní předpis upravuje po vícerych novelách výkon advokacie v mezích evropských standardů.

---

⁵ <http://www.cak.cz>, Historie advokacie v ČR

2. ORGANIZACE ADVOKACIE

Organizace advokacie v rámci stavovské organizace je vyjádřením jednoho ze základních principů advokacie, a to principu institucionalizace advokátního stavu. V České republice se uplatňuje profesní samospráva, která je alternativou k jiným způsobům spravování záležitostí advokacie (například alternativa státní správy, která může být vykonávána jednotlivými soudními resortními ministerstvy, nebo jinými orgány). Tato alternativa profesní samosprávy má v kontinentálním právním řádu poměrně silné postavení. Organizace advokacie v rámci stavovské organizace je vyjádřením i principu nezávislosti advokacie, kterého dodržování je jednou ze základních podmínek pro dosažení úkolů advokacie, zejména právní pomoci klientům. Profesní samosprávním stavovskou organizací je na našem území Česká advokátní komora (srov. § 40 odst. 2 AZ).

2.1. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

Na vrcholku celé organizace advokátní profese stojí **Česká advokátní komora**, která má své sídlo v Praze a svoje pracoviště má již i v Brně. Tato pobočka především zajišťuje působnost Komory pro evropské advokáty a advokáty se sídlem v obvodu krajských soudů v Brně a Ostravě a pro jejich advokátní koncipienty (srov. § 40 AZ).

Česká advokátní komora je samostatnou stavovskou organizací a právnickou osobou. Současně vykonává veřejnou správu na úseku advokacie. Nejdůležitějším úkolem České advokátní komory je vedení seznamu advokátů a advokátních koncipientů, což vykonává odbor matriky. Základní podmínkou toho, aby se jakákoliv osoba mohla stát advokátem, je její zapsání do seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou. Všichni advokáti zapsáni v seznamu advokátů jsou zároveň povinně členy Komory. Povinné členství v Komore je jeden ze znaků efektivní profesní samosprávy a výkonu svobodného povolání.

Důvodů institucionalizace advokacie je více. Jedním z nich je to, že je důsledkem veřejnoprávní povahy. Nelze tu však pominout ani příčiny vnitřní, a z nich zejména svobodnou povahu advokátní činnosti. Dalším důvodem institucionalizace je také obstarávání záležitostí společných pro advokátní stav jako celek (například vedení seznamu advokátů).⁶ Myšlenka samosprávy advokátní profese však nebyla v naší

⁶ Macková, A.: Právní pomoc advokátů a její dostupnost, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001

historii tak přesvědčivá, což potvrzují vícere prameny práva a také skutečnost, že v historii byl vícekrát v platnosti princip numerus clausus. Kritici profesní samosprávy uvádějí jako své důvody především to, že profesní komora je překážkou hospodářské soutěže a také stojí proti principu povinného členství. V našem právním prostředí se však model takové profesní komory uplatnil.

Právní úprava organizace a působnosti České advokátní komory se nachází v části páté zákona o advokacii (srov. § 40 a násl. AZ).

Česká advokátní komora má své vlastní orgány, jimiž jsou sněm, představenstvo, předseda Komory, kontrolní rada, kárná komise, zkušební komise (pro advokátní zkoušky, zkoušky způsobilosti a uznávací zkoušky) a může také zřizovat různé poradní orgány. Orgány samosprávy advokacie jsou institucí veřejného práva, jsou to veřejnoprávní korporace, zřizuje je veřejná moc, která je také vybavuje pravomocemi.⁷ Komora vydává pro advokáty závazné stavovské předpisy vyhlášené ve Věstníku České advokátní komory. Jedním z těchto předpisů byla stanovena Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, která advokátům ukládají jednotlivé povinnosti, které musí advokát dodržovat při výkonu svého povolání (například povinnosti v oblasti ochrany důstojnosti a vážnosti advokátského stavu a jiné povinnosti ve vztahu k němu, zákazu jiného podnikání, než výkonu advokacie, konkretizaci povinností advokáta ve vztahu ke klientovi a také povinnosti v řízení před soudy a jinými orgány).

Nejvyšším orgánem Komory je **sněm**. Ten je svoláván jednou za čtyři roky a volí představenstvo, kárnou komisi a kontrolní radu. Sněm musí být svolán tak, aby se sešel do nejdříve do jednoho a nejpozději do tří měsíců ode dne svolání (srov. § 42 odst. 4 AZ). Sněm se zvolává pozvánkou uveřejněnou ve Věstníku Komory. Právo účasti na sněmu mají všichni advokáti a zastoupení advokáta na sněmu jiným advokátem není přípustné. Sněm je schopný se usnášet bez ohledu na počet přítomných advokátů. Působnost sněmu je upravena taxativně v ust. § 43 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Mezi nejdůležitější pravomoci sněmu přísluší právo volit a odvolávat z řad advokátů přímou a tajnou volbou členy a náhradníky představenstva, kontrolní rady, kárné komise, a to na dobu čtyř let. Dále má sněm oprávnění prostřednictvím stavovských předpisů organizační řád Komory, sociální fond Komory, stanovit výši plateb advokátů na činnost Komory, stanovit výši náhrad za ztrátu času stráveného výkonem funkcí

⁷ Macková, A.: Právní pomoc advokátů a její dostupnost, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001

v orgánech Komory. Zároveň má sněm určité oprávnění i ve vztahu k představenstvu Komory, kdy může rušit nebo měnit rozhodnutí představenstva, s výjimkou záležitostí uvedených v ust. § 44 odst. 3 AZ. Dále má sněm oprávnění usnášet se ve všech věcech, které si vyhradí, s výjimkou rozhodování v kárném řízení (srov. § 43 písm. j AZ).

Výkonným orgánem Komory je **představenstvo**, jež má jedenáct členů a pět náhradníků. Působnost představenstva je upravena taxativně v ust. § 44 odst. 3 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Představenstvu zejména přísluší rozhodovat ve věcech kárného řízení. Rozhoduje o kárném opatření vyškrcnutí advokáta nebo advokátního koncipienta se seznamu advokátů, o pozastavení výkonu advokacie či výkonu praxe advokátního koncipienta, či o zrušení těchto rozhodnutí. Další významnou pravomocí představenstva je volba či odvolávání předsedy a místopředsedy Komory, kteří jsou voleni ze svých členů. Sněm má oprávnění přijímat stavovské předpisy, jejichž schválení podle zákona nebo usnesení sněmu přísluší sněmu. Představenstvo Komory má povinnost informovat pravidelně advokáty o činnosti orgánů Komory, vydává Věstník, svolává sněm, hospodaří s prostředky Komory a má zajišťovat publikační, dokumentační a studijní činnost Komory.

Jménem Komory jedná ve všech záležitostech **předseda** Komory. Do rukou předsedy Komory se skládá slib advokáta. Předseda Komory je oprávněn činit v době mezi zasedáními představenstva veškerá opatření a rozhodnutí nezbytná k zajištění řádné činnosti orgánů Komory, která nejsou zákonem o advokacii nebo stavovskými předpisy vyhrazena jinému orgánu Komory. Předseda komory provádí záznamy v seznamu advokátů, advokátních koncipientů, evropských advokátů a v seznamu sdružení, společností a zahraničních společností.

Kontrolním orgánem Komory je **kontrolní rada**. Počet členů stanoví organizační řád. Předseda kontrolní rady je oprávněn vystupovat v kárném řízení podle zákona o advokacii jako kárný žalobce. V zákoně o advokacii je podrobně stanovena působnost tohoto kontrolního orgánu (například kontrola nad dodržováním tohoto zákona, stavovských předpisů atd.). Kontrolní radě přísluší zejména dohlížet na dodržování zákona o advokacii, stavovských předpisů, zvláštních právních předpisů včetně předpisů o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, pokud souvisejí s výkonem advokacie nebo s činností Komory. Podrobnosti o postupu kontrolní rady a o

povinnostech advokátů souvisejících s právními předpisy o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti stanoví stavovský předpis.

Samostatným orgánem Komory je i **kárná komise**, před jejímiž senáty probíhají kárná řízení. Vykonává působnost stanovenou zákonem o advokacii a kárným řádem v kárném řízení. Počet členů stanoví organizační řád.

Dalším orgánem Komory je **zkušební komise**. Tato schvaluje v souladu s advokátním zkušebním řádem seznam předpisů, jejichž znalost je vyžadována u advokátních zkoušek, zobecňuje poznatky z advokátních a uznávacích zkoušek a schvaluje zprávu o své činnosti a předkládá ji sněmu. Součástí zprávy je i zpráva o činnosti senátů při advokátních a uznávacích zkouškách.⁸

Funkce v orgánech Komory jsou čestné. Za jejich výkon přísluší jen náhrada hotových výdajů a náhrada za ztrátu času. Podrobnosti o organizaci Komory a jejích orgánů stanoví organizační řád a další stavovské předpisy.

Komora také vydává měsíčně časopis Bulletin advokacie, v němž advokáti najdou odborné články, zprávy z dění v České advokátní komoře, informace z regionů, mezinárodní novinky atd. Značnou část agendy, kterou vykonává aparát České advokátní komory, je zodpovídání dotazů ze stran advokátů, soudů, státních orgánů, medií, občanů a podobně. Česká advokátní komora také pomáhá osobám, které si v důsledku svých sociálních a majetkových poměrů nemůžou dovolit zaplatit advokáta a právní pomoc je pro nich nedosažitelná. V těchto případech jim Česká advokátní komora určí advokáta, který jim poskytne bezplatnou právní pomoc.

2.2. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro soudy, státní zastupitelství, vězeňství a probaci a mediaci. Jeho působnost však zasahuje i do oblasti advokacie. Je upravena v části šesté zákona o advokacii.

Komora je povinna do třiceti dnů předložit Ministerstvu spravedlnosti veškeré stavovské předpisy přijaté jejími orgány. V případě, že ministr spravedlnosti má za to,

---

⁸ <http://www.cak.cz>

že určitý stavovský předpis je v rozporu se zákonem, je oprávněn podat návrh na jeho přezkoumání soudem.

Ministerstvo spravedlnosti dále vydává právním předpisem po předchozím vyjádření Komory kárný řád a advokátní zkušební řád. Ministr spravedlnosti také jmenuje členy zkušební komise Komory (srov. § 52 odst. 2 AZ).

Ministerstvo spravedlnosti vykonává i určité oprávnění v rámci kárného řízení, kdy ministr spravedlnosti může být podle zákona o advokacii v pozici kárného žalobce. Zároveň je ministr spravedlnosti oprávněn podat návrh na zahájení řízení o vyškrtnutí se seznamu advokátů nebo o pozastavení výkonu advokacie.

Dalším oprávněním ministerstva spravedlnosti je státní dozor nad činností advokátů v záležitostech prohlášení o pravosti podpisu, upravených v ustanovení § 25a AZ. Advokát je oprávněn nahradit úřední ověření podpisu požadované zvláštními právními předpisy svým prohlášením se stejnými účinky, pokud advokát listinu sám sepsal nebo ji jednající osoba před advokátem vlastnoručně podepsala (srov. § 25a AZ). Prohlášení o pravosti podpisu musí obsahovat zákonem požadované náležitosti. Advokát je povinen vést evidenci o všech jím učiněných prohlášeních o pravosti podpisu formou knihy o prohlášeních o pravosti podpisu, kteřou má každý advokát a kterou mu za úplatu vydá Komora.

3. PRÁVNÍ ÚPRAVA ČINNOSTI ADVOKACIE

Kdo je advokát? Nejobecnější definice chápou advokáta jako osobu, která poskytuje právní pomoc při řešení právních problémů. Pomoc advokáta však není nutná při řešení všech právních problémů, ale jenom těch, které si svou závažností vyžadují kvalifikované vzdělání v oboru práva. Výkonem advokátní profese se rozumí poskytování právní pomoci. Veškerá činnost advokáta spadá pod pojem právní pomoc. Je to obecný název pro poskytování právních služeb.

„ Advokátem je ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou“ (srov. § 4 AZ). Táto definice však obyčejnému laikovi mnoho nenapoví. Advokát je v povědomí lidí chápán jako ten, kdo má znalosti na poskytnutí potřebných právních rad, případně ten, kdo jich může zastupovat před příslušným úřadem.

Pojem advokacie můžeme chápat v tom nejširším slova smyslu, jako činnost, směřující k poskytování právních rad, právních poučení jakož i k zastupování a obhajování zájmů jiných osob před soudem, případně jinými orgány. Advokacii také můžeme chápat jako povolání, jehož náplní je poskytování právních služeb jiným. Výkon tohoto povolání vyžaduje speciální kvalifikaci v oboru práva a následnou formální autorizaci. Zákon o advokacii přesně vymezuje, kdo se může stát advokátem a za jakých podmínek může vykonávat advokátní praxi. Výkon advokacie je upraven zvlášť stanovenými podmínkami přístupu k této profesi, z níž vyplývá advokátovi celá řada práv a povinností.

Právní úk.

3.1. ZÁKLADNÍ PRINCIPY POSKYTOVÁNÍ ADVOKACIE

Poskytování právní pomoci advokátem jakož i vztah mezi advokátem a klientem je založen na určitých principech a zásadách, bez kterých by fungování těchto institutů a právních vztahů nebylo možné. Tyto principy jsou v převážné většině zakotveny v zákoně o advokacii a stanoviskách předpisů Komory. Výkon advokacie a vzájemné vztahy při těchto činnostech se však řídí kromě zákonných principů také zásadami etickými a morálními.

Obecně však definovat principy advokacie nelze. V literatuře se setkáváme nespočetněkrát se snahou o všeobecné definování principů advokacie. Definování je však velice obtížné, protože principy advokacie mají různorodou povahu. Je obtížné oddělování principů ovládajících postavení advokacie a jednotlivých advokátů od

principů ovládajících vlastní poskytování právní pomoci. Některé principy advokacie vyplývají, podobně jako například principy soudního řízení, z podstaty demokracie. V doktríně vlády práva jejich existenci není možno pominout. Mezi takové principy je možno zařadit bezpochyby nezávislost advokacie a jejích orgánů a svobodnou povahu advokátní profese. Univerzální principy advokacie mohou být přímo obsahem právní úpravy advokacie v jednotlivých státech nebo se mohou prosazovat i jinak. Jedním z uznávaných pramenů principů advokacie je Kodex chování advokátů Evropských společenství, který byl přijat 28. října 1988 na půdě Rady advokátních komor států Evropských společenství (Council of the Bars and Law Societies of the European Union, v překladu Rada evropských advokátních komor, ve zkratce CCBE). Pod nadpisem Základní principy vypočítává Kodex postupně principy jako například nezávislost advokáta, důvěra a osobní integrita, povinnost mlčenlivosti, neslučitelnost funkcí, zájmy klienta a podobně.

Mezi nejdůležitější principy advokacie tedy patří:

- **Nezávislost advokáta** – je jedním ze základních předpokladů pro výkon advokacie. Advokát je tím, kdo bojuje o prosazení práva nad mocí. Není to jeho výsadou, ale nutností, aby mohl efektivně plnit svoji roli. Nezávislost advokáta má vést k co možná nejvyšší kvalitě poskytované právní pomoci. Tato nezávislost znamená jak nezávislost advokátního stavu jako celku, který je reprezentován samosprávnou stavovskou organizací, tak i zároveň nezávislost advokáta jako jednotlivce. Advokát nesmí při výkonu své profese cítit žádné obavy z možné újmy nebo postihu v souvislosti s prosazováním nebo obhajobou práv svého klienta, a to ani v případech, že jej chrání proti státům nebo jeho orgánům. Advokát je při zastupování klienta vázán pouze právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta.

Advokátova nezávislost však není nezávislostí absolutní, neboť má své přesně stanovené meze. Podle zákona o advokacii je advokát vázán právními předpisy a pokyny klienta, těmi však není vázán pokud jsou v rozporu se zákonem nebo stavovskými předpisy (srov. § 16 odst. 1 AZ). Dalším limitem advokátovi nezávislosti je jeho odpovědnost (viz odstavec 3.6.).

- **Výlučnost advokacie** - tento princip spočívá v tom, že advokacie je ve své roli poskytovat právní pomoc v celém rozsahu právního řádu nezastupitelná. To zároveň znamená taky povinnost advokátního stavu poskytovat právní služby

v celém rozsahu právního řádu a učinit tyto služby obecně přístupnými. Charakteristickým znakem advokacie je její poskytování ve veřejném zájmu. Postavení advokátů je při poskytování právní pomoci tudíž výlučné a nezastupitelné, a to v tom smyslu, že advokacie je povolána poskytovat právní pomoc ve všech věcech. Zákon o advokacii však nepovažuje advokacii za výlučnou v tom smyslu, že by nemohla být vykonávána soutěžně s činnostmi jinými. Některé činnosti již ze samotné povahy advokacie nemohou být vykonávány souběžně s advokací a proto jsou překážkou pro zápis do seznamu advokátů nebo důvodem k pozastavení výkonu advokacie. Zákon sám činnosti neslučitelné s výkonem advokacie výslovně nevymezuje a je proto nezbytné uvedená ustanovení zákona interpretovat.⁹ Základním hlediskem při interpretaci je soulad jednotlivých činností se základními principy advokacie, jako jsou nezávislost na státu a jeho orgánech, nadřazenost zájmů klienta nad osobními, odpovědnost advokáta za jím poskytované právní služby.

Poskytování právní pomoci v celé šíři právního řádu je tedy výlučně záležitostí advokacie, neboť nikdo jiný není oprávněný k takovému poskytování právní pomoci. Advokát se nesmí jakkoli podílet na poskytování právních služeb neoprávněnými osobami. Proto je nežádoucí tzv. **pokoutnictví**, jímž se rozumí poskytování právní pomoci osobou, která k tomu nemá potřebné oprávnění a tedy v rozporu se zákonnými podmínkami výkonu advokacie. Problematiky pokoutnictví se nepřímo dotýká ustanovení § 27 odst. 2 OSŘ, které umožňuje soudu rozhodnout o nepřipustnosti zastupování v daném řízení osobou, která vystupuje v různých věcech opětovně. Pokoutnictví se rovněž dotýká ustanovení § 118 trestního zákona¹⁰, v němž je upravena skutková podstata trestného činu nedovoleného podnikání. Tato ustanovení právního řádu slouží k ochraně profesionality advokátní profese a tím i právních zájmů klienta. Pokoutníkem může být laik, ale taky advokát, kterému byl z nějakého důvodu pozastaven výkon advokacie nebo který byl vyškrtnut ze seznamu advokátů. Důvodem, proč je pokoutnictví nepřijatelné je nedostatečná záruka úrovně právní pomoci a nedostatečná úroveň ochrany právních zájmů klienta.

⁹ Sdělení představenstva ČAK k výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie, Věstník ČAK č. 3/1997

¹⁰ Zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění

2.
1.1.1

- **Princip institucionalizace advokátní profese** - mezi jeden z nejvýznamnějších principů advokacie patří organizace advokacie v rámci profesní stavovské organizace, kterou je Česká advokátní komora. Důvodem organizace je především efektivní poskytování a obstarávání záležitostí společných pro advokátní stav jako celek. Bez profesní samosprávy v oblasti poskytování advokátních služeb by přicházelo k významným nesrovnalostem, které by ohrožovaly hlavní cíl právní pomoci, a to uspokojení zájmů klienta. Bez regulace v rámci ČAK by neexistovaly potřebná pravidla pro výkon advokacie a tam kde jsou není stanovena a dodržována pravidla, není možné řádné fungování profesního stavu.
- **Přímost vztahu advokáta a klienta** - pro vzájemný vztah advokáta a klienta je typická jeho přímost. Jedná se zpravidla o právní vztah, který vzniká na základě smlouvy, jehož předmětem jsou vzájemná práva a povinnosti. Přímost tohoto vztahu je nezbytná. Přímý vztah mezi advokátem a jeho klientem je tvořen na jedné straně poskytnutím právní pomoci ze strany advokáta a taktéž i splněním veškerých jeho povinností a závazků vůči klientovi. Na druhé straně z tohoto vztahu vznikají advokátovi i určitá oprávnění, a to především mu zpravidla náleží odměna.
- **Důvěra a poskytování právních služeb** - vzájemný vztah mezi advokátem a klientem musí být založen na vzájemné důvěře těchto dvou subjektů právního vztahu v rámci poskytování právních služeb. Trvalá přítomnost vzájemné důvěry je naprosto nezbytná po celou dobu právního vztahu mezi advokátem a jeho klientem. Důvěra klienta svému advokátovi je základním předpokladem vzniku tohoto právního vztahu. Klient si ve většině případů volí svého advokáta, důvěřuje v jeho odborné, profesionální jakož i osobní kvality. Od svého advokáta klient očekává, že se jeho věci bude věnovat naplno, že mu bude nejen věrný, ale že jeho důvěry nezneužije. Předpokladem je, aby tato důvěra byla oboustranná, i ze strany advokáta. Důležitost vzájemné důvěry pro vztah advokáta a klienta má své vyjádření i v zákoně o advokacii, kde je advokátovi dána možnost ukončit vzájemný vztah s klientem, pokud dojde mezi ním a klientem k narušení či ztrátě důvěry. Nemá-li advokát plnou důvěru ke klientovi a ve věrohodnost jeho informací, má za stanovených podmínek oprávnění ukončit jejich vzájemný vztah.

- **Pravidla profesionální etiky** - etické maximy jsou přítomny v každé lidské činnosti a poskytování právních služeb není v tomto směru žádnou výjimkou. Etiku advokátů upravují v České republice Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů ČR (dále jen „ Pravidla“ nebo „ etický kodex“).¹¹ Tyto Pravidla představují jeden z nejdůležitějších stavovských předpisů. Byla přijata v roce 1996 usnesením představenstva Komory a jejich přijetím se česká advokacie vyrovnala evropskému standardu, který je platný prakticky ve všech demokratických zemích, kde platí obdobná pravidla. Pravidla etiky advokátů tvoří profesionální a morální hodnoty, které mají pro tuto profesi univerzální význam. Povaha advokátní profese a její celospolečenský význam při prosazování spravedlnosti a ochraně práv vyžadují existenci nejen specifických práv a povinností advokáta, ale i existence souboru pravidel chování, jehož cílem je zajistit při výkonu advokacie dodržování určitých morálních a mravních závazků. V souvislosti s etickými pravidly nemožno zapomenout na CCBE (Council of the Bars and Law Societies of the European Union, v překladu Rada evropských advokátních komor), která vznikla v roce 1960 a reprezentuje advokacii zemí Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru. Etická pravidla CCBE byla přijata na plenárním zasedání CCBE v roce 1988 a poté byla několikrát novelizována. Tyto pravidla mají být uznána všemi advokátními komorami Evropské unie a EHS a mají tak odrážet rostoucí integraci v rámci Evropské unie a zároveň mají vést k postupné harmonizaci národních právních řádů. Vedle závazků advokáta vůči klientovi, soudům a právníké profesi, stejně jako vůči ostatním advokátům, upravují Pravidla CCBE také povinnosti vůči veřejnosti, pro které je existence svobodné a nezávislé profese, která je vázána dodržováním stanovených pravidel, jedním ze základních prostředků ochrany lidských práv vůči státní moci a jiným zájmům ve společnosti.
- **Pravidla soutěže advokátů** – povinnosti advokáta při soutěži s ostatními příslušníky advokátní profese spadají do skupiny etických pravidel, o kterých byla zmínka výše. Hlavním účelem těchto pravidel je regulace vzájemných vztahů mezi advokáty jako soutěžiteli. Výkon advokátní profese je specifickým výkonem podnikatelské činnosti prováděné ze strany advokátů. Tak jako u jiných

---

¹¹ Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996

podnikatelů, i u advokátů je hlavním účelem jejich činnosti dosažení zisku. Specifikum advokátní profese však spočívá v tom, že v jistých situacích zákonem stanovených, jako je poskytování bezplatné právní pomoci, není možné dávat dosažení zisku na první místo.

Až do poloviny roku 2003 byla vzájemná soutěž mezi advokáty velmi omezená, v mnohých směrech často i zakázána. Příslušníci advokátní profese byli oproti jiným podnikatelům, dokonce i vůči dalším svobodným povoláním, ve značné nevýhodě především co se týče možnosti propagace a publicity svých kvalit. Po řadu let spočívaly právní normy upravující výkon advokacie na principu absolutního zákazu reklamy. Přijetím Pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů ČR se veškerá povolená prezentace advokátů na veřejnosti omezovala na úzký rámec stanovený čl. 25 Pravidel. Advokát mohl při splnění určitých náležitostí informovat o svém podnikání pouze své dřívější a současné klienty, případně osoby, které o to samy požádaly. Reklama jako informování veřejnosti o podnikání v advokacii byla nepřijatelná. Presumovalo se, že o kvalitách advokáta by měla klienta přesvědčit především jeho odborná proslulost, a nikoli reklama. Odpůrci reklamy v advokacii dále vycházejí z toho, že advokáti by si měli uchovat jistou důstojnost potřebnou pro výkon svého povolání, aby byli ve vztahu ke svým klientům důvěryhodní.¹²

Zákazem reklamy na právní služby se dostala ČAK se svými Pravidly do rozporu nejen s předpisy o hospodářské soutěži, ale i s článkem 10 Evropské úmluvy o lidských právech.¹³

Česká republika se stala první zemí ve střední a východní Evropě, která zrušila tento zákaz reklamy pro příslušníky advokacie. K této průlomové změně v otázce reklamy v advokacii došlo teprve novelizací Pravidel v roce 2003. Představenstvo Komory svým usnesením¹⁴ rozšířilo možnosti publicity a reklamy advokátů, i když v omezené míře. Nové znění čl. 25 Pravidel žádnou lhůtou informování advokáta veřejnosti časově neomezuje. Advokát v souladu s čl. 25 Pravidel má právo informovat veřejnost o poskytovaných službách za předpokladu, že jsou tyto informace přesné, nejsou klamavé a respektují povinnost mlčenlivosti a další základní hodnoty advokacie. Co se týče prezentace advokáta v sdělovacích

¹² Radvan, M. – Stachová, A.: Reklama advokátů, Bulletin advokacie č. 2/04, Praha 2004, s. 11-15

¹³ Uhlíř, A.: Publicita advokáta, Právní rádce ze dne 28.04.2005, str. 69

¹⁴ Usnesení představenstva ČAK ze dne 24. června 2003, kterým se mění usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky

prostředcích jako je televize, rozhlas, tisk a obdobných prostředků komunikace, musí být taky splněny shora uvedené podmínky, takováto prezentace musí respektovat základní hodnoty advokacie a musí respektovat především důstojnost a vážnost advokátního stavu. Nadále však zůstává v platnosti čl. 31 Pravidel, ve kterém je stanovený zákaz nabízení poskytnutí právní služby osobě, která ji sama nepožaduje. Činí se tedy rozdíl mezi přípustným informováním veřejnosti reklamou a nepřípustným nabízením služeb. Při aplikaci tohoto pravidla však přicházelo k rozporům. Oprávněná publicita advokáta ve smyslu čl. 25 Pravidel byla posuzována jako nedovolené nabízení právních služeb podle čl. 31 Pravidel, a došlo k postihu advokáta kárným rozhodnutím pro nedovolenou reklamu.¹⁵ Tato věc byla projednávána Nejvyšším správním soudem, který věc rozhodl v prospěch advokáta. Z uvedeného rozsudku vyplývá, že „mezi nabídkou právních služeb a zveřejněním informace o podnikání advokáta je úzký vztah, který vychází z logické premisy, že to, co je dovoleno, nemůže být zároveň zakázáno. Proto oprávněná publicita je vlastně jen další dovolenou nabídkou právních služeb nad rozsah dovolené nabídky právních služeb vyplývající z čl. 31 Pravidel.“¹⁶

Pro klienta tato změna v oblasti publicity a pravidel soutěže advokátů přináší především výhody, protože se může mnohem lépe orientovat v široké nabídce poskytování právních služeb. Celá tato změna týkající se uvolnění regulace reklamy a možnosti inzerce advokátů v médiích by měla sloužit především široké veřejnosti, tedy potencionálním klientům.

3.2. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY ADVOKACIE

Právní úprava postavení a činnosti advokacie se nachází především v samostatném zákone č. 85/1996 Sb., o advokacii. Z důvodu rozsáhlé působnosti advokacie, když zasahuje do mnohých sfér života společnosti, se určitá ustanovení upravující advokátní profesi nachází i v jiných pramenech práva. Mezi nejvýznamnější prameny právní úpravy advokacie patří:

- **Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění**

Právo na právní pomoc bývá odvozováno z práva na soudní ochranu práv a oprávněných zájmů a z principu rovnosti práv. Ochrana práv je dle čl. 90 Ústavy

¹⁵ Uhlíř, A.: Publicita advokáta, Právní rádce ze dne 28.04.2005, str. 69

¹⁶ Viz Rozsudek NSS 7 As 60/2003 z 27.10.2004

v České republice svěřena primárně soudům. Ústavní základ právní ochrany pak dále rozvádí ve svých ustanoveních Listina základních práv a svobod.

Nejdůležitější a základní pramen práva nejen ve vztahu k advokacii, ale zejména v rámci celého právního řádu stanovuje ve svém čl. 10, že ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. Mezi také mezinárodní smlouvy, které mají zvláštní význam pro poskytování právní pomoci nepochybně patří **Všeobecná deklarace lidských práv**, která byla schválena dne 12.10.1948 Valným shromážděním OSN v New Yorku. Je v ní, mimo jiné, vyjádřeno právo na soudní ochranu. V čl. 8 a čl. 11 této deklarace je stanoveno právo na obhajobu pro obviněného. Všeobecná deklarace lidských práv působí silou své všeobecně uznávané autority a je jedním z tradičních mezinárodněprávních dokumentů.

Další významnou mezinárodní smlouvou je **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech** z roku 1966, který upravuje základní zásady soudcovské nezávislosti, rovnosti účastníků a také se zabývá právy obviněného v trestním řízení. V jeho článku 2 odst. 2 je garantována právní ochrana.

Dalším pramenem mezinárodního práva je **Úmluva o ochraně lidských práv a svobod**. Táto úmluva, která je pro Českou republiku jako členský stát Rady Evropy závazná¹⁷ upravuje v čl. 6 soubor práv interpretovaný jako právo na spravedlivý proces („fair trial“). Tato zásada byla impulsem pro provedení změn v českém právním řádu, a to zejména zrušení části páté OSŘ týkající se tehdejšího správního soudnictví. Vyjma jiných právních principů spravedlivého procesu je tady stanoveno, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují.¹⁸ Na tento článek pravidelně odkazuje ve své judikatuře Evropský soud pro lidská práva se sídlem v Štrasburku. Právo na právní pomoc je Evropským soudem pro lidská práva vykládáno jako součást práva na spravedlivý proces. Evropský soud pro lidská práva mj. ve svém rozhodnutí ve věci Platakou proti Řecku vyslovil, že jedním z prvků širšího pojetí práva na spravedlivý proces je tzv. princip rovnosti zbraní (equality arms).

¹⁷ Viz zákon č. 58/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy o mezinárodním přístupu k soudům

¹⁸ Viz čl. 6 odst. 3 pís. c Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

- **zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „ LZPS“)**

Právo každého na právní pomoc v řízení před soudy, orgány veřejné správy, a to od počátku řízení je konkrétně stanovena v čl. 37 LZPS. Podle tohoto ustanovení má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. V odstavci 3 téhož ustanovení je vyjádřena zásada rovnosti: „ *Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.*“

Tato práva jsou následně konkretizována v čl. 40 odst. 3 LZPS jako právo obviněného na obhajobu prostřednictvím obhájce. Těmto ustanovením pak odpovídá povinnost státu vytvořit podmínky pro existenci a činnost advokátní profese, která sehraává podstatnou roli při poskytování právní pomoci. Právní pomoc jsou oprávněni poskytovat advokáti, jelikož ti jsou povoláni poskytovat právní pomoc ve všech věcech, ale tu mohou v České republice poskytovat i další subjekty, jako jsou notáři, daňoví poradci, patentoví zástupci a soudní exekutoři. Ti však poskytují právní pomoc jen v určité specifické oblasti práva, zatím co advokáti ji poskytují ve všech věcech.

- **zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění**

Ustanovení týkající se výkonu advokacie se nachází vyjma jiného v právní úpravě zastoupení, zákonného zastoupení nebo příkazní smlouvy.

- **zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění**

V rámci tohoto právního předpisu jsou to zejména ustanovení o zastoupení účastníků na základě plné moci, zastoupení účastníků na základě rozhodnutí, ustanovení o podání dovolání, rozhodnutí o žalobách proti rozhodnutím správních orgánů. Taky jsou důležité ustanovení OSŘ , která stanoví, že pokud v daném případě jsou předpoklady pro osvobození účastníka od soudních poplatků a je-li to třeba k ochraně jeho zájmů, na žádost účastníka mu předseda senátu zástupce ustanoví (srov. § 30 odst. 1 OSŘ).

- **zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění**

Obsahuje ustanovení o bezplatné právní pomoci obdobné úpravě v občanském soudním řádu (srov. § 35 odst. 7 SŘS).

- **zákon č. 140/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění**

Tady jsou to zejména ustanovení o základních zásadách trestního řízení a taky právní úprava postavení obhájce v trestním řízení. Důležitá je i právní úprava bezplatné obhajoby či obhajoby za sníženou cenu, pokud obviněný nemá dostatek finančních prostředků k úhradě nákladů advokáta (srov. § 33 odst. 2 a § 38 TR).

- **Zákon č. 85/1996 Sb, o advokacii, v platném znění**

Základní právní předpis upravující advokacii. Při tvorbě tohoto zákona bylo hlavním cílem přizpůsobit právní úpravu advokacie v mezidobí přijatým jiným právním úpravám, které se výkonu advokacie bezprostředně dotýkaly (například novely občanského zákoníku a občanského soudního řádu, trestního řádu, přijetí obchodního zákoníku). Tento zákon se snažil o odstranění dvoukolejnosti zákonné úpravy poskytování právní pomoci po roku 1989 a zavedl jednotnou úpravu právních služeb advokáty. Proto se tento zákon označuje i jako sjednocovací. Na rovnoprávném základě sloučil v té době existující samostatné profese advokátů a komerčních právníků a zřídil jednotnou Českou advokátní komoru.¹⁹

Organizačně se zákon o advokacii člení na hlavy, dále na části, paragrafy, odstavce a písmena. Celkově zákon obsahuje 72 paragrafů. Organizační členění:

- a) ČÁST PRVNÍ (v její rámci se nacházejí úvodní ustanovení, definice poskytování právních služeb, oprávnění k jejich poskytování atd.)
- b) ČÁST DRUHÁ (řeší pojem ADVOKÁT, předpoklady pro výkon advokacie, podmínky vyškrtnutí se seznamu advokátů, způsoby výkonu advokacie, práva a povinnosti advokátů, kárné řízení atd.)
- c) ČÁST TŘETÍ (v ní se nachází právní úprava evropského advokáta)
- d) ČÁST ČTVRTÁ (upravuje postavení advokátního koncipienta)
- e) ČÁST PÁTÁ (obsahuje právní úpravu Komory, její organizační členění, orgány Komory atd.)
- f) ČÁST ŠESTÁ (úprava působnosti Ministerstva spravedlnosti)
- g) ČÁST SEDMÁ (obsahuje ustanovení společná, přechodná a závěrečná).

---

¹⁹ JUDr. Račok, M.: Několik úvah nad poslední novelou zákona o advokacii, Bulletin Advokacie č. 2/2006, str. 5

Zákon o advokacii byl novelizován celkově jedenáctkrát. Za nejvýznamnější novely lze považovat:

- **novelu zákona o advokacii provedenou zákonem č. 210/1999 Sb.**, která v návaznosti na zkušenosti z aplikace zákona č. 85/1996 Sb. podrobněji upravila některá ustanovení týkající se výkonu advokacie, organizace Komory a kárného řízení. Tato novela bývá označována jako novela reparační, protože upravovala to, co se v zákone o advokacii z roku 1996 v důsledku jeho používání v praxi ukázalo být nedostatečné.

- **novelu zákona o advokacii provedenou zákonem č. 228/2002 Sb.**, která byla jednoznačně novelou evropskou, protože jejímž hlavním cílem bylo provedení harmonizace zákona o advokacii se směrnicemi Evropských společenství upravujícími nebo dotýkajícími se výkonu advokacie v členských státech Evropské unie. Od této novely působí v České republice vedle advokátů i evropsští advokáti, a to v podstatě se všemi povinnostmi i oprávněními, které přísluší advokátům.

- **novelu zákona o advokacii provedenou zákonem č. 237/2004 Sb.**, kterou bylo stanoveno, že advokátovi, který je plátcem daně z přidané hodnoty, náleží k odměně a k náhradám výdajů rovněž částka odpovídající této dani, kterou je advokát povinen z odměny a z náhrad odvést podle zákona o dani z přidané hodnoty,

- **novelu zákona o advokacii provedenou zákonem č. 284/2004 Sb.**, kterou bylo upraveno oprávnění advokáta nahradit úřední ověření podpisu vyžadované zvláštními právními předpisy svým prohlášením se stejnými účinky, pokud advokát listinu sám sepsal a jednající osoba ji před advokátem vlastnoručně podepsala. Touto novelou byla zřízena pobočka sídla České advokátní komory v Brně.

- **novelu zákona o advokacii provedenou zákonem č. 79/2006 Sb.**

Tato novela zákona o advokacii vstoupila do účinnosti dne 1.4. 2006. Tuto novelu lze hodnotit jako novelu přínosnou a modernizující současný způsob výkonu advokacie. Tato novela se označuje jako novela završující proces rekonstituování moderní české advokacie, který byl započat v roce 1990. Dotýká se více oblastí:

Podle této novely je možné pozastavit výkon advokacie advokátovi, který se účelově vyhýbá kárnému řízení. Tento prostředek iniciovala ČAK na základě svých

dosavadních zkušeností, protože ze strany kárně odpovědného advokáta přicházelo v mnohých případech k oddalování kárného řízení. Podle této novely i když kárně obviněný formálně splní podmínky pro odročení jednání, ale je patrné, že se vyhýbá jednání – bude moci kárný žalobce předložit představenstvu ČAK návrh, aby dotyčnému advokátovi pozastavilo výkon advokacie, a to za podmínky, že od zahájení kárného řízení uplynul více než jeden rok a během něho bylo nejméně třikrát odročeno z důvodů spočívajících na straně kárně obviněného advokáta.

Další významnou změnou bylo zavedení tzv. kárného příkazu, kterého cílem je zjednodušení některých kárných řízení a zvýšení odpovědnosti advokátů. Každá kárná věc advokáta nebo advokátního koncipienta je projednávána v souladu s tradičními principy procesního práva demokratického státu. V některých případech lze však bez větších pochybností usuzovat, že advokát či advokátní koncipient se dopustil kárného provinění již z důkazů, které byly opatřeny před nařízením jednání kárného senátu (např. i proto, že kárně obviněný svou vinu nepopírá). V zájmu urychlení kárného řízení, jakož i zvýšení hospodárnosti, proto novela zákona o advokacii umožnila, aby ve shora uvedených případech mohla být kárná věc analogicky též rozhodnuta kárným senátem bez nařízeného jednání, a to vydáním kárného příkazu (srov. § 34a AZ). Tady je vidno paralelu s trestným řízením, kde je v podobné situaci možné rozhodnout trestním příkazem. Kárným příkazem mohou být uložena jen mírnější kárná opatření - tj. napomenutí a pokuta, která ale v tomto případě může maximálně dosáhnout pouze desetinásobku minimální mzdy u advokáta a dvojnásobku minimální mzdy, jde-li o advokátního koncipienta. Kárný žalobce, kárně obviněný a zástupce kárně obviněného mohou podat proti kárnému příkazu odpor. Stane-li se tak v zákonné lhůtě, dojde ke zrušení kárného příkazu a předseda kárného senátu bude povinen nařídit k projednání věci jednání. Zavedením kárného příkazu se usnadnilo, zrychlilo a také zlevnilo kárné řízení, aniž by účastníky vyloučilo z možnosti projednání kárné žaloby.

Další změny přináší poslední novela zákona o advokacii v oblasti tzv. určovací agendy České advokátní komory. ČAK může uložit advokátovi povinnost poskytnout právní pomoc bezplatně, pokud to příjmové poměry klienta odůvodňují. Dosavadní praxe ale ukázala, že je potřeba upřesnit, ve kterých případech a za jakých podmínek vzniká ČAK povinnost určit advokáta osobě, která se nemůže (především z finančních důvodů) domoci právních služeb. Podle ustanovení této novely musí žadatel o bezplatnou právní pomoc vyplnit formulář s údaji o svých sociálních

a majetkových poměrech (srov. § 18 odst. 3 AZ). Obdobná právní úprava je při zajišťování právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci EU. ČAK je také podle nové právní úpravy oprávněna zrušit rozhodnutí o poskytnutí právních služeb určeným advokátem bezplatně nebo za sníženou odměnu v případě, že zjistí, že poměry klienta to nadále neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly – pokud klient uvedl nesprávné údaje (srov. § 18 odst. 4 AZ). Právní úprava v těchto případech vychází z principu stanovení advokáta Českou advokátní komorou až po vyčerpání všech prostředků, které poskytují příslušné procesní předpisy²⁰ k ustanovení advokáta soudem, popř. jiným orgánem. S poskytováním právních služeb bezplatně či za sníženou odměnu jsou spojeny značné finanční náklady, které musí hradit advokát. ČAK mu může poskytnout pouze minimální finanční příspěvek ze svého sociálního fondu. Proto se tady uplatňuje § 18 odst. 6 zákona o advokacii, který stanovuje podmínku, aby advokáti k poskytování bezplatné právní pomoci byly určovány ČAK rovnoměrně s ohledem na složitost věci a náklady, které jsou s poskytováním právních služeb spojeny.

Další významnou změnou oproti předchozí úpravě je zavedení institutu tzv. zaměstnaného advokáta. Dosavadní právní úprava umožňovala výkon advokacie pouze formou podnikání. Oproti jiným podnikatelům (např. těm, kteří podnikají na základě živnostenského oprávnění) však advokát musí v zájmu ochrany svých klientů dodržovat přísná pravidla a omezení stanovená normami profesionální etiky. Postupem času si však praxe vyžádala zavedení právě tohoto institutu zaměstnaného advokáta, to znamená, že advokát může vykonávat svoji profesi i v pracovním poměru. Novelizovaný zákon o advokacii stanovuje, že advokát může advokacii vykonávat i v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo obchodní společnosti, jejímž předmětem podnikání je výkon advokacie (srov. § 15a AZ). V § 15a zákona o advokacii jsou stanoveny podmínky výkonu advokacie v pracovním poměru. Zavedením tohoto institutu se Česká republika přiblížila právní úpravě vyspělých krajín západní Evropy (Velká Británie, Francie, Rakousko, Dánsko, Německo, Španělsko, Portugalsko), kde je tento institut běžným zjevem. Taky právo Evropské unie počítá s výkonem advokacie v pracovním poměru.

---

²⁰ Například zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád; zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Za jednu z nevýznamnějších změn dosavadní právní úpravy lze nepochybně považovat zavedení možnosti vykonávání advokátní profese v rámci komanditní společnosti a taky společnosti s ručením omezeným. Advokacie mohla být až do přijetí této novely vykonávána společně jen formou sdružení podle občanského zákoníku²¹ (to však není právnickou osobou) nebo formou veřejné obchodní společnosti, jejímiž společníky mohly být výlučně advokáti. Praxe ukázala, že takové omezení společného výkonu advokacie v rámci V.O.S. a sdružení není účelné a stalo se omezujícím faktorem. Ostatně tomu nasvědčují i úpravy v jiných zemích. Novela zákona o advokacii umožnila společný výkon advokacie též formou komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným. Právní vztahy těchto společností se řídí obchodním zákoníkem²². V zájmu zajištění právní ochrany klientů však novela zavedla určité zvláštní podmínky pro výkon advokacie, aby odstranila obecnou nevýhodu omezeného ručení společnosti (upravuje např. povinnost pojištění společníků, minimální výši pojistného plnění z povinného pojištění pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem advokacie).

- Stavovské předpisy:

- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. ze dne 4. června 1996, o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (**advokátní tarif**)

- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 197/1996 Sb. ze dne 3. července 1996, kterou se vydává zkušební řád pro advokátní zkoušky a uznávací zkoušky (**advokátní zkušební řád**)

- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb. ze dne 20. srpna 1996, kterou se podle zákona č. 85/ 1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (**advokátní kárný řád**)

²¹ Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

²² Zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

3.3. PODMÍNKY A VZNIK OPRÁVNĚNÍ K VÝKONU ADVOKACIE

Podmínky přístupu k výkonu advokátní profese jsou upraveny v zákoně o advokacii. Podle tohoto zákona se výkonem advokacie rozumí výkon v zákoně vypočtených činností, které možno souhrnně označit jako poskytování právních služeb. Právní služby zákon demonstrativně vypočítává jako zastupování před soudy a jinými orgány, obhajobu v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další činnosti. Zároveň musí být splněna podmínka, že tyto služby jsou poskytovány soustavně a za úplatu.

Podmínky pro výkon advokacie jsou stanoveny v zákoně č. 85/ 1996 Sb., o advokacii v ustanovení §4 a § 5. Advokát musí splňovat všechny podmínky, které zákon kogentně stanoví.

Základní podmínkou je, že advokátem může být pouze **osoba zapsána v seznamu advokátů** vedeném Českou advokátní komorou. Komora jako samosprávný orgán rozhoduje o zápise do seznamu advokátů. V našem právním řádě neplatí pro advokáty princip numerus clausus (tzn. že jejich počet není omezený a po splnění podmínek má uchazeč právní nárok na zápis) , jako tomu bylo v minulosti. Advokátem dále může být jen osoba **bezúhonná, plně způsobilá k právním úkonům, která získala potřebné vysokoškolské vzdělání**. Vzdělání musí advokát získat v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice, případně v zahraničí, to jen za té podmínky, že tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, anebo je toto vzdělání uznáno podle zvláštních právních předpisů.

Další podmínkou výkonu advokátní profese je **předchozí praxe advokátního koncipienta vykonávána po dobu tří let** a následné úspěšné **složení advokátní zkoušky**.

Dále může být advokátem jen ten, kdo nebyl vyškrtnut ze seznamu advokátů, jakož i ten, komu nebylo uloženo kárné opatření vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Překážkou výkonu advokacie je dále také vzetí advokáta do vazby, případně jeho nastoupení k výkonu trestu odnětí svobody.

Advokát dále **nesmí být v pracovněprávním nebo pracovním vztahu anebo ve služebním poměru**, ani nesmí vykonávat jinou činnost neslučitelnou s výkonem advokacie. Zákon taxativně stanoví, kdy může být advokát v pracovním poměru k jinému subjektu. Jedná se o pracovní poměr ke Komoře, k advokátovi nebo právnické osobě zřízené k výkonu advokacie, pracovní poměr vysokoškolského učitele nebo

vědeckého pracovníka v oboru právo (musí se však jednat o pracovní poměr k Akademii věd České republiky anebo k instituci v její působnosti).²³

Advokát nesmí dále vykonávat advokacii v případě, že mu v tom brání jiná překážka, která trvá po dobu delší než čtyři měsíce.

Další předpoklady pro výkon advokacie závisí od skutečnosti, zda se jedná o uchazeče- občana ČR, státního příslušníka členského státu Evropské unie nebo Dohody o evropském hospodářském prostoru (dále jen „příslušník EU“) nebo se jedná o uchazeče, který je občanem nečlenského státu ES.

Občan ČR musí úspěšně složit advokátní zkoušky po předchozí praxi advokátního koncipienta po dobu tří let. Zároveň se předpokládá ukončené vysokoškolské vzdělání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v ČR.

Příslušník EU, který žádá o zapsání do seznamu advokátů musí prokázat, že splnil podmínky profesního vzdělání a praxe v oboru, které odpovídají předpisům jeho domovského státu a zároveň musí složit tzv. *zkoušku způsobilosti*. Jejím účelem je prověření znalostí českého právního řádu a stavovských předpisů.

Zákon o advokacii opravňuje fyzické osoby, které jsou státními příslušníky některého z členských států Evropské unie nebo členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a v tomto státě získaly oprávnění poskytovat právní služby (dále jen "domovský stát"), vykonávat v ČR advokacii jako tzv. evropský advokát pod profesním označením svého domovského státu psaným v jazyce tohoto státu. Evropský advokát je oprávněn poskytovat právní služby spočívající v zastupování v řízení před soudy nebo jinými orgány, včetně obhajoby v trestním řízení, a to i v těch případech, kdy zvláštní právní předpis stanoví, že účastník řízení musí být zastoupen advokátem nebo že zástupcem účastníka řízení může být jen advokát. Právní úprava obsažena v části třetí zákona o advokacii rozlišuje hostujícího evropského advokáta a usazeného evropského advokáta.

Hostujícím evropským advokátem se rozumí evropský advokát, který poskytuje právní služby na území České republiky dočasně nebo příležitostně. Tato právní úprava je vyjádřením směrnice Rady EHS o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů.²⁴ Takový advokát je povinen používat při poskytování právních služeb profesní označení (srov. § 2 odst. 1 písm. b) AZ) s uvedením

²³ § 5 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii

²⁴ Směrnice Rady č. 77/249/EHS ze dne 22. března 1997

příslušného orgánu domovského státu. Zákon dále stanoví v § 35h odst. 1, že hostující evropský advokát nemůže být členem sdružení ani společníkem společnosti. Při poskytování právních služeb spočívajících v zastupování v řízení před soudy nebo jinými orgány, včetně obhajoby v trestním řízení, je hostující evropský advokát povinen dodržovat povinnosti, které jsou stanoveny právním nebo stavovským předpisem pro advokáty, jakožto zástupce účastníků v tomto řízení. Pokud tyto předpisy některou otázku neupravují, je hostující evropský advokát povinen dodržovat povinnosti, které jsou stanoveny právními, stavovskými nebo jinými předpisy domovského státu o poskytování právních služeb (srov. § 35i odst. 1 AZ). V těchto případech je povinen ustanovit advokáta jako svého zmocněnce pro doručování písemností a musí oznámit soudu nebo jinému orgánu adresu sídla zmocněnce pro doručování při prvním úkonu. V případě, že poskytuje hostující evropský advokát na území České republiky právní služby bez podstatnějších přerušení po dobu jednoho měsíce, má povinnost oznámit Komoru adresu místa v České republice pro doručování písemností Komory.

Hostující evropský advokát se musí na požádání Komory, soudu nebo jiného orgánu prokázat příslušným dokladem vydaným v domovském státě, tzv. průkazem oprávnění. Tento průkaz oprávnění musí být předložen s jeho úředně ověřeným překladem do českého jazyka.

Usazeným evropským advokátem se rozumí evropský advokát, který je zapsán do seznamu evropských advokátů vedeného Komorou. Usazený evropský advokát je oprávněn na rozdíl od hostujícího evropského advokáta poskytovat právní služby na území České republiky soustavně. Komora zapíše evropského advokáta do seznamu evropských advokátů do jednoho měsíce od doručení písemné žádosti o zápis, ke které musí být přiloženy příslušné doklady (doklad o státní příslušnosti k některému z domovských států, průkaz oprávnění). Komora vydá evropskému advokátovi, který byl zapsán do seznamu evropských advokátů, po uhrazení poplatku, který stanoví stavovský předpis nejvýše částkou 10 000 Kč, osvědčení o zápisu do seznamu evropských advokátů (srov. § 35m AZ). Dále jsou v zákonu o advokacii stanoveny podmínky výkonu advokacie usazeným evropským advokátem, především podmínky zápisu do seznamu evropských advokátů nebo vyškrtnutí z tohoto seznamu (případy smrti advokáta, prohlášení za mrtvého, písemná žádost o vyškrtnutí, zániknutí oprávnění k výkonu advokacie, atd.). Není-li stanoveno jinak, použijí se pro usazeného evropského advokáta přiměřeně ustanovení tohoto zákona a stavovských předpisů o právech a povinnostech advokátů, popřípadě ustanovení zvláštních právních předpisů, pokud stanoví práva a povinnosti advokátů v souvislosti s výkonem advokacie. Usazený

evropský advokát je při výkonu své profese povinen užívat profesní označení vyjádřené v oficiálním jazyku nebo v jednom z oficiálních jazyků domovského státu.

Zásadním rozdílem oproti hostujícímu evropskému advokátovi je ta skutečnost, že hostující evropský advokát může být členem sdružení nebo společníkem společnosti anebo taky vykonávat advokacii jako zaměstnaný advokát. Taky má podle zákona o advokacii právo účastnit se sněmu s tím rozdílem oproti řádnému výkonu advokacie, že nesmí být volen do orgánů Komory.

Zvláštním způsobem výkonu advokacie je její výkon v případech, kdy usazený evropský advokát je společníkem právnické osoby se sídlem v domovském státě (dále jen „zahraniční společnost“). Jejím jménem může advokacii vykonávat jen v zákonem stanovených případech (srov. § 35na AZ). Jako statutární orgán zahraniční společnosti nebo vedoucí její organizační složky může být do obchodního rejstříku zapsán pouze usazený evropský advokát, který je společníkem zahraniční společnosti.

Příslušník z nečlenského státu EU musí rovněž splňovat obecné podmínky výkonu advokacie a dále tito uchazeči o zápis do seznamu musí prokázat, že mají oprávnění odpovídající oprávnění vykonávat advokacii ve svém domovském státě a musí složit tzv. *uznávací zkoušku*. Tato zkouška ověřuje znalosti uchazeče o předpisech, které se týkají poskytování právních služeb a znalosti stavovských předpisů. Uchazeč musí také prokázat znalost právního pořádku ČR a to práva jak soukromého tak i veřejného. Tuto zkoušku lze složit i v některém z cizích jazyků, které se běžně používají v běžném mezinárodním styku. Uznávací zkoušku je možné vykonat v Praze nebo v Brně.

3.4. ZPŮSOBY VÝKONU ADVOKACIE

Advokát vykonává svoji profesi zákonem stanoveným způsobem. Způsoby výkonu advokacie jsou upraveny v zákoně o advokacii, konkrétně v hlavě druhé. Advokát podle této právní úpravy může advokacii vykonávat jednak samostatně, nebo společně s jinými advokáty jako účastník sdružení, nebo podle relativně nové právní úpravy jako společník obchodní společnosti aneb může být v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti. Ustanovení zákona o advokacii upravující způsoby výkonu advokacie reagují na skutečnost, že advokát je podnikatelem ve smyslu příslušného ustanovení obchodního zákoníku. Na advokáta se tedy v zásadě vztahují i ta ustanovení tohoto zákoníku, která upravují obchodní jméno a místo podnikání

podnikatele, fyzické osoby. Částečně jsou však modifikovány s ohledem na specifické podmínky výkonu advokacie.²⁵

Tradičním, a taky z hlediska právního nejméně komplikovaným způsobem je **samostatný výkon advokacie**. Povinnosti výkonu advokacie tímto způsobem stanoví advokátovi zákon o advokacii (srov § 12 a 13 AZ). Především je advokát, vykonávající advokacii samostatně, povinen používat označení „advokát“, za podmínek stanovených stavovskými předpisy je advokát oprávněn používat i jiných označení nebo dodatků označujících jeho odborné zaměření. V případě, že vykonává svou činnost samostatně je místem podnikání takového advokáta jeho místo zapsané v seznamu advokátů, s tím, že toto místo musí být na území České republiky.

Dalším způsobem výkonu advokacie je její výkon prostřednictvím **sdružení advokátů**. Právní úprava sdružení advokátů vychází z obecné úpravy smlouvy o sdružení v občanském zákoníku (srov. § 829 a násl. OZ), s tím, že pro účely advokacie je tato úprava doplněna. Oproti obecné úpravě je rozdíl především v tom, že pro případ smlouvy o sdružení advokátů je stanovena obligatornost písemné formy této smlouvy. Nedodržení písemné formy a následná spolupráce advokátů nemůže být chápána jako výkon advokacie ve sdružení, ale jen jako určitá spolupráce advokátů působících samostatně²⁶. Sdružení takto založené není subjektem práva a tedy do právních vztahů vstupují jeho jednotliví členové. Dalším specifickým prvkem je to, že účastníky této smlouvy mohou být jenom advokáti. Účastníci sdružení musí mít společné jméno a sídlo, což má význam zejména pro doručování písemností advokátům, kteří jsou členy sdružení. Pro případ porušení této povinnosti zákon stanoví nevyvratitelnou právní domněnku ohledně doručování písemností účastníkům sdružení. Advokát, který je účastníkem sdružení nemůže vykonávat advokacii samostatně nebo jako společník obchodní společnosti či jiného sdružení. Typickým znakem sdružení advokátů je jeho trvalost. Zároveň nemůže být založeno jen za účelem poskytování právních služeb v jednom nebo více předem vymezených případech, to znamená, že se nemůže jednat o útvar převážně označovaný jako konsorcium.²⁷

Podle právní úpravy platné před novelou zákona o advokacii z roku 2006, mohl advokát vykonávat advokacii jako samostatný podnikatel ve sdružení nebo jako společník ve **veřejné obchodní společnosti**. Tato novela zmíněné způsoby výkonu

²⁵ Schelleová, I.: Jak se domoci právní pomoci, Praha 2001

²⁶ Kalenský, P., Nový zákon o advokacii a některé otázky jejího společného výkonu, ASPI, str. 2

²⁷ Schelleová, I.: Jak se domoci právní pomoci, Praha 2001

advokacie rozšířila i na společníky **komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným**. Formy společného výkonu advokacie se tím rozšířily. Dosavadní úprava společného výkonu advokacie v rámci veřejné obchodní společnosti a sdružení nebyla účelná a proto musela být doplněna, čím se česká právní úprava přiblížila právní úpravě mnohých z evropských krajín. Dosavadní úprava odmítala výkon advokacie jinou formou obchodní společnosti než veřejnou obchodní společností hlavně z toho důvodu, že v ostatních druzích obchodních společností neručí společníci za závazky společnosti, nebo je toto jejich ručení velmi omezené. Novelou provedenou zákonem č. 79/2006 Sb. byly tyto principy zásadně prolomeny.

Při výkonu advokacie obchodní společností nevstupuje klient do právních vztahů založených smlouvou o poskytnutí právních služeb s advokátem, to znamená fyzickou osobou, která konkrétní právní služby poskytuje, nýbrž v tomto právním vztahu bude na straně poskytovatele právních služeb obchodní společnost. Zákon tak v podstatě navazuje na právní úpravu jednání jménem podnikatele, která je obsažena v obchodním zákoníku. Advokát, který vykonává advokacii jako společník společnosti zároveň nesmí vykonávat advokacii současně samostatně, ve sdružení, jako společník jiné společnosti, ba ani v pracovním poměru.

Podmínkou výkonu advokacie ve společnosti je zápis oprávněného advokáta jako společníka společnosti založené za účelem výkonu advokacie do obchodního rejstříku a zápis splacení celého jeho vkladu do základního kapitálu společnosti do obchodního rejstříku. Rozdíl mezi samostatným výkonem advokacie a jejím výkonem ve společnosti je ten, že advokáti, kteří jsou společníky společnosti, vykonávají advokacii jménem společnosti a na její účet. Mohou nastat i případy, kdy právní předpisy výkon advokacie jménem společnosti nedovolují, jako například § 35 odst. 1 trestního řádu, nebo § 24 a § 25 občanského soudního řádu a další případy. V takovýchto případech vykonávají advokáti advokacii vlastním jménem a na účet společnosti. To platí i pro případy ustanovení advokáta ex offio podle zákona o advokacii. I tady advokát musí vystupovat svým jménem.

Co se týče výkonu advokacie v rámci společnosti s ručením omezeným, na takový výkon advokacie se nevztahují ustanovení obchodního zákoníku umožňující založení společnosti s ručením omezeným jednou osobou. V případě, že nastane situace, kdy společnost s ručením omezeným založená za účelem výkonu advokacie má méně než dva společníky, zákon o advokacii stanoví Komoře povinnost bezodkladně poté, co se o této skutečnosti dozví, podat podle obchodního zákoníku návrh soudu na zrušení

společnosti a její likvidaci (srov. § 68 odst. 6 ObchZ). Popřípadě může soud společnost zrušit a nařídit její likvidaci i bez návrhu.

Jednatelem společnosti s ručením omezeným může být jen jeden z jejích společníků. Na advokáty, kteří jsou jednatelem nebo prokuristy společnosti (prokuristou společnosti může být ustanoven jen advokát), se vztahuje povinnost mlčenlivosti (srov. § 21 AZ), pokud se jedná o skutečnosti týkající se poskytování právních služeb touto společností. Kárným opatřením vyškrtnutí se seznamu advokátů účast společníka ve společnosti zanikne a tím mu vznikne právo na vyplacení vypořádacího podílu podle § 61 odst. 2 a 3 obchodního zákoníku.

Posledním způsobem výkonu advokacie je její **výkon v rámci pracovního poměru** k jinému advokátovi nebo ke společnosti. Zákon o advokacii tuto instituci upravuje pod pojmem „**zaměstnaný advokát**“. I tato instituce byla zavedena novelou zákona o advokacii provedenou zákonem č. 79/2006 Sb., která nabyla účinnosti 1. dubna 2006. Pokud zákon nestanoví něco jiného, řídí se tyto vztahy zaměstnaných advokátů zákonem č. 65/1965 Sb., zákoníkem práce. Advokát může být zaměstnancem pouze jednoho advokáta nebo jedné společnosti, a tento advokát zároveň nesmí vykonávat současně advokacii samostatně ani ve společnosti. Zaměstnaný advokát je povinen řídit se při výkonu advokacie pokyny svého zaměstnavatele, pokud nejsou tyto pokyny v rozporu se zákony nebo stavovskými předpisy, nebo pokyny klienta. Zaměstnaný advokát vykonává advokacii jménem svého zaměstnavatele a na jeho účet. V určitých, zákonem stanovených případech, a se souhlasem zaměstnavatele, může zaměstnaný advokát vykonávat svou profesi i vlastním jménem a na účet zaměstnavatele.

O instituci zaměstnaného advokáta v současných poměrech advokacie existují mnohé pochybnosti a tato instituce je podrobena četné kritice. Pro mnohé může je institut zaměstnaného advokáta nonsens či contradictio in adjecto, anebo dokonce návratem do dob krajských sdružení advokátů před rokem 1989.²⁸ Mnozí z těchto kritiků ztotožňují institut zaměstnaného advokáta s tzv. švarcsystémem, což je v podstatě zaměstnávání podnikatelů, v tomto případě advokátů, místo zaměstnanců. Subjekt se tedy namísto zaměstnání zaměstnance v pracovněprávním vztahu, na základě pracovní smlouvy, snaží uzavřít obchodněprávní (či v praxi méně častěji rovněž občanskoprávní) smlouvu, například smlouvu mandátní nebo smlouvu o spolupráci. Fakticky jde o vztah zaměstnanecký, kdy jeden subjekt je na druhém závislý a je mu podřízen. Motivací

²⁸ Račok, M.. Několik úvah nad poslední novelou zákona o advokacii, Bulletin Advokacie č 2/2006, str. 6

zaměstnavatele pro uplatňování tzv. švarcsystému je především snaha o zjednodušení jeho mzdové a účetní agendy a především snaha o snížení jeho nákladů.

Ve skutečnosti se však jedná o moderní způsob výkonu advokacie, který je znám v mnohých státech Evropské unie, ale i v jiných tradičních demokraciích. Tento způsob výkonu advokacie umožňuje výkon advokacie civilizovaným způsobem i těm advokátům, kteří nemají dočasně nebo trvale možnost vykonávat advokacii jako samostatní podnikatelé a jejich právníká erudice by byla pro českou advokacii ztracena.²⁹

3.5. PRÁVA A POVINNOSTI ADVOKÁTŮ

Práva a povinnosti advokáta se týkají celého spektra vztahů, do kterých advokát vstupuje při výkonu advokacie.³⁰ Práva a povinnosti pro advokáta vyplývají především z jeho vztahu ke klientovi, ale v nezanedbatelné míře taky z jeho návaznosti na Českou advokátní komoru, ze vztahů k ostatním kolegům v rámci advokátního stavu, k soudům či jiným státním orgánům a neposledně taky k veřejnosti jako také. Ze samé podstaty výkonu advokacie jsou na ni kladeny vysoké nároky, co se týče práv a povinností, které jsou doplněny rozsáhlými morálními požadavky. Dodržování jak právních tak i morálních povinností advokáty je nutnou podmínkou důvěry veřejnosti vůči celému advokátnímu stavu, který je často chápán jako jeden z prostředků ochrany práv. Proto dodržování těchto práv musí být podrobena důkladné kontrole, kterou provádí zejména stavovské orgány.

Převážně se povinnosti advokátů odvozují ze vzájemného vztahu advokát-klient. Tento vztah je vztahem sui generis. Na jedné straně se jedná o vztah ekonomický, na druhé straně je to vztah právní, který obsahuje i řadu osobních prvků. Cílem tohoto vztahu je poskytnutí právní služby klientovi a vyřešení určitého právního problému ve prospěch klienta. Obsahem tohoto právního vztahu jsou práva a povinnosti.

Práva a povinnosti advokáta jsou právně upraveny v rámci ustanovení zákona o advokacii a v rámci jednotlivých stavovských předpisů (na předním místě se jedná o usnesení představenstva ve znění Věstníku - Pravidla profesionální etiky a pravidla chování advokátů, tzv. etický kodex). Jakousi preambulí práv a povinností advokáta je ustanovení § 3 zákona o advokacii, kde je stanovena nezávislost advokáta, jeho

²⁹ Račok, M.: Několik úvah nad poslední novelou zákona o advokacii, *Bulletín Advokacie* č. 2/2006, str. 6

³⁰ Macková, A.: *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001, str. 129

závaznost právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta a poskytování právních služeb ve všech věcech. Na toto ustanovení pak navazuje Hlava třetí zákona o advokacii (srov. § 16 a násl. AZ). Vázanost založená ustanovením § 16 odst. 1 zákona o advokacii je postavena na vyšším principu, než je vázanost právem, a to na principu vázanosti zákonem, nebo stavovským předpisem.³¹ Mnohé z těchto práv a povinností se pojmově kryjí ze základními principy advokacie, o kterých je pojednáváno výše. Mezi nejvýznamnější práva a povinnosti při výkonu advokátní profese patří:

- **povinnost chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny (srov. § 16 AZ).** Pokyny klienta není advokát vázán v případech, kdy jsou tyto pokyny v rozporu se zákonem nebo stavovským předpisem. Advokát je proto vždy povinen odmítnou klienta, v jehož případě by takové jednání nebylo možné z důvodu konfliktu zájmů nebo z jiných důvodů. Táto zásada je dále rozvedena v ustanoveních Pravidel, kde je stanoveno, že tyto zájmy klienta, které má advokát povinnost hájit, mají přednost před vlastními zájmy advokáta i před jeho ohledem na jiné advokáty. Tato povinnost vyjadřuje podstatu vztahu advokáta a klienta, kterou je poskytování právní pomoci. Pod pojmem práva a oprávněné zájmy klienta se tedy rozumí všechno, co se bude jakýmkoliv způsobem týkat poskytování právní pomoci advokátem klientovi v jeho právní věci. To však neznamená, že advokát je povinen vyhovět každé žádosti svého klienta. Na to zákon pamatuje především druhou větou § 16 odst. 1 zákona o advokacii. Není tedy povinen sepsat například nepřípustnou nebo nedůvodnou ústavní stížnost, nebo věnovat se klientovi v neskorých nočních hodinách bez toho aby klientovi hrozila bezprostřední právní újma. Při plnění této povinnosti musí být dodržována nezávislost advokáta, která je zásadní pro samotné postavení advokáta. Advokát je tam od toho, aby svému klientovi poradil nejlepší možné řešení jeho právního problému, musí ho upozornit na všechny možné komplikace. Advokát musí důsledně **využít všechny zákonné prostředky** a v jejich rámci uplatnit všechno, co považuje za **prospěšné pro svého klienta**. Advokát má postupovat tak, aby dosáhl co nejuspěšnějšího a taky finančně nejvýhodnějšího (jak stanoví čl. 10 odst.9 Pravidel) řešení klientovy situace. Advokát je povinen upozornit klienta na všechny zákonem připuštěné prostředky,

---

³¹ Lisse, L.: Několik poznámek k ust. § 3. zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, a k některým ustanovením souvisejícím, zdroj www.epravo.cz

současně s poučením, kterých je vhodné použít a kterých nikoli.³² Je tady advokátovi dána možnost uvážení, co považuje za prospěšné vzhledem k postavení svého klienta.

- **Právo a povinnost odmítnout poskytnutí právních služeb.** Podle ustanovení § 20 zákona o advokacii je advokát povinen od smlouvy o poskytování právních služeb odstoupit, popřípadě požádat o zrušení ustanovení či požádat Komoru o určení jiného advokáta, zjistí-li dodatečně, že došlo k vzniku právních skutečností, které zmiňuje ustanovení § 19 zákona o advokacii, tedy skutečností, které zakládají povinnost advokáta poskytnutí právní služby klientovi odepřít. Jedná se o následující skutečnosti:

- a) v téže věci nebo související advokát již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy žadatele o poskytnutí právní služby;
- b) osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní služby žádá, poskytl již v téže věci nebo věci související advokát, s nímž vykonává advokacii ve sdružení nebo ve společnosti,
- c) informace, kterou má o jiném klientovi by mohla toho, kdo o poskytnutí právní služby žádá, neoprávněně zvýhodnit,
- d) projednávání věci se zúčastnil advokát, případně osoba advokátovi blízká;
- e) zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, jsou v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké.

V ustanovení § 20 odst. 2 AZ je tato povinnost přetransformována v jeho oprávnění, v následujících případech, kdy

- a) dojde k narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem,
- b) klient neposkytuje advokátovi potřebnou součinnost,
- c) klient nesložil přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právních služeb.

V těchto případech odstoupení od smlouvy je advokát v případě, že klient neučiní potřebné opatření, povinen po dobu 15 dnů ode dne odstoupení od smlouvy činit veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech nebo oprávněných zájmech.

- **informační povinnost advokáta.** Tato povinnost je upravena v ustanovení čl. 9 Pravidel. Prvá povinnost informovat svého klienta vzniká již při přebírání právního zastupování. Nejprve by měl advokát učinit rozbor klientovy situace a sdělit mu, kolik

³² Rubeš, J.: O některých zásadách každodenní práce soudce a advokáta, Bulletin advokacie č. 11/2003, Praha 2003, str. 19-30

budou přibližně činit náklady právního zastupování (určují se na základě advokátního tarifu).³³ Zároveň je povinen upozornit svého potencionálního klienta na případné problémy, které mohou nastat.

V průběhu právního sporu je advokát povinen informovat svého klienta o svých krocích v jeho právní věci, konzultovat s ním případný další postup, podávat mu potřebná vysvětlení. Advokát musí umožnit svému klientovi nahlížet do všech podstatných dokumentů týkajících se věci. V případě, že se klient nedostaví k jednání u soudu, advokát je povinen ho informovat o jeho průběhu.

- **povinnost mlčenlivosti.** Je to jedna z nejvýznamnějších povinností advokátů, která je upravena v zákoně o advokacii (srov. § 21) a taky v čl. 6 odst. 4, čl. 12 odst. 3, čl. 14 odst. 2 a 3 a čl. 15 odst. 8 Pravidel. Mimo samotného advokáta se povinnost mlčenlivosti vztahuje i na třetí osoby, které mohou přijít do styku se skutečnostmi, které jsou předmětem povinnosti mlčenlivosti advokáta. Zde se jedná jednak o zaměstnance advokáta a jiné osoby podílející se na poskytování právní pomoci a jednak o osoby, které se podílejí na přípravě a průběhu kárného řízení, tedy o členy orgánů a zaměstnance České advokátní komory.

„ Advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb.“ Tato povinnost je jakýmsi předpokladem důvěrného vztahu mezi advokátem a klientem. Na základě této důvěry klient svěřuje svému advokátovi všechny důležité informace, či údaje, které ne vždy jsou pozitivní a mnohdy by této informace mohli klienta poškodit. Tuto povinnost je povinen dodržet i po jeho případném vyškrtnutí se seznamu advokátů. Povinnost mlčenlivosti není tedy privilegium advokáta, ale je závazkem a odpovědností ve vztahu k zájmům jeho klienta.³⁴

Povinnost mlčenlivosti není absolutní. V určitých zákonem upravených případech jí může být advokát zproštěn. Zprostit advokáta mlčenlivosti může především klient či po jeho smrti jeho právní nástupce (srov. § 21 odst. 2). Toto oprávnění klienta zprostit advokáta povinnosti mlčenlivosti v sobě zahrnuje též jeho oprávnění kdykoli toto zproštění vzít zpět nebo je odvolat.

Advokát je mlčenlivosti zproštěn také ve vztahu k těm osobám, které jí jsou samy vázány. V praxi to budou nejčastěji právě zaměstnanci advokáta a jeho spolupracovníci,

³³ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., advokátní tarif

³⁴ Balík, S.: Důstojnost advokátního stavu, Bulletin advokacie č. 11-12/2004, str. 99

kteřé advokát pověřuje provedením jednotlivých úkonů při poskytování právní pomoci. Povinnost mlčenlivosti je prolomena také pro případ sporu mezi advokátem a klientem, ať už před soudem nebo jiným orgánem a také pro případ řízení ve věci práv advokátů dotčených rozhodnutím České advokátní komory a při jeho soudním přezkumu (§ 21 odst. 4), přičemž zde je mlčenlivost prolomena jen v míře nezbytné pro ochranu práv a zájmů advokáta.

Povinnost mlčenlivosti převažuje nad povinností oznamovat trestné činy, která je stanovena v § 168 trestního zákona, jehož odst. 3 přímo stanoví, že oznamovací povinnost nemá advokát nebo advokátní koncipient, jde – li o takový trestný čin, který již byl spáchán a o němž se dozvěděl v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe³⁵. Povinností mlčenlivosti však není dotčena zákonem uložená povinnost přezkazit spáchání trestného činu (srov. § 167 TZ).

Výjimky z povinnosti mlčenlivosti vznikají advokátům i na základě jiných právních předpisů, než je zákon o advokacii (zákon č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků; zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti;..).

- povinnost advokáta postupovat tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu. Tato povinnost patří mezi ty, které má advokát ve vztahu k stavovské organizaci. Tato povinnost souvisí s povinností advokáta jednat při výkonu své profese čestně a svědomitě. Plnění této povinnosti musí být v souladu jednak se zákonem, jednak ze stavovskými předpisy, zejména Pravidly profesionální etiky a pravidly soutěže, a podléhá přísné kontrole kárné komise České advokátní komory. O důstojnosti a vážnosti advokátního stavu pojednávají Pravidla ve svém čl. 4 a stanoví způsoby takového jednání, které je s ní v souladu. Uvádí povinnost k ní přispívat poctivým, čestným a slušným chováním, čímž se tyto obecné morální vlastnosti stávají jeho stavovskými povinnostmi. Komora na zachování těchto Pravidel zvláště dbá a jejich nedodržení sankcionuje. Advokát nebo advokátní koncipient jsou v zájmu cti a vážnosti advokátního stavu povinni před tím, než proti jinému advokátovi nebo advokátnímu koncipientovi zahájí soudní nebo jiné řízení ve věci související s výkonem advokacie, využít smířčího řízení před orgány Komory (srov. § 28 AZ). Ochrana důstojnosti advokátního stavu byla ponechána na příslušnících advokátního stavu a nebyla

---

³⁵ Vršinský, B., K problematice neoznámení trestného činu podle § 168 trestního zákona ve vztahu k advokacii, Bulletin advokacie, č. 1/2005, str. 41

uzákoněna její definice. Důstojnost advokátního stavu není privilegium advokátů, ale jejich povinnost ve vztahu ke společnosti.³⁶

- **povinnost být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb.** Podrobnější pojednání se nachází v odstavci 3.6.2.

- **právo advokáta na odměnu.** Představuje jedno z nejzákladnějších oprávnění advokáta. Vyplyvá ze skutečnosti, že advokacie je jako jakékoli jiné povolání zdrojem obživy pro svého provozovatele, teda advokáta. Z toho vyplyvá právo advokáta na odměnu za poskytnutou právní pomoc. Jde také o zřejmě nejsilnější právo advokáta v jeho vztahu ke klientovi, protože jinak v tomto vztahu výrazně převažují advokátovy povinnosti. Právní služby se poskytují zpravidla za odměnu. Advokát má na základě tohoto ustanovení zákona oprávnění žádat od svého klienta složení přiměřené zálohy. O odměně advokáta se pojednává níže v odstavci 3.10.

- **právo advokáta na substituci;** je upraveno v ustanovení § 26 zákona o advokacii a znamená pro něj možnost nechat se zastoupit v rámci svého pověření jiným advokátem, nebo, nestanoví – li zvláštní předpis jinak, při jednotlivých úkonech právní pomoci svým zaměstnancem nebo advokátním koncipientem. V určitých situacích je zastoupení substitutem nejen právem, ale i povinností advokáta. Jedná se o případ upravený § 27 odst. 1 zákona o advokacii, kdy, hrozí – li advokátovi překážka ve výkonu advokacie a neučiní – li jiné opatření k ochraně práv a zájmů klientů, je povinen stanovit jiného advokáta svým zástupcem, a to po dohodě s ním, nejpozději do jednoho měsíce od vzniku překážky. Ve vztahu ke klientovi platí pro advokáta povinnost jej o tomto vyzrozumět. Pokud by advokát tuto povinnost nesplnil, určí zástupce Komora. Klientovi za poskytnutí právní pomoci odpovídá nikoli zástupce, ale advokát, který jej pověřil.

V předchozích řádcích bylo pojednáváno o právech a povinnostech advokátů zcela demonstrativně. Výčet práv a povinností je mnohem širší. Mezi další povinnosti patří:

- povinnost vést potřebnou dokumentaci o poskytování právních služeb (§ 25 zákona o advokacii)

³⁶ Balík, S.: Důstojnost advokátního stavu, Bulletin advokacie č. 11-12/2004, str. 99

- povinnost poskytovat právní služby po určení Komoru (§ 27 odst. 4 a 5 zákona o advokacii)
- informační a oznamovací povinnost ve vztahu ke Komoře (§ 29 zákona o advokacii)
- povinnost platit příspěvky na činnost Komory a odvody do sociálního fondu Komory, platby za koncipienty
- povinnosti advokátů v řízení před soudy a jinými orgány, kde je advokát povinen zachovávat náležitou úctu a zdvořilost (čl. 17 Pravidel)

Z uvedeného výčtu práv a povinností vyplývá, že jednoznačně převažují povinnosti advokátů před jejich oprávněními, což je dáno samou podstatou věci, kdy obsahem výkonu advokátní profese je poskytování právních služeb, zejména v prospěch klientů. Proto je více oprávnění na straně klientů, kterých práva a oprávněné zájmy jsou při poskytování právní pomoci chráněny ze strany advokátů.

3.6. ODPOVĚDNOST ADVOKÁTA

Odpovědnost bývá jednoduše definována jako systém sankcí za porušení pravidel. Systém odpovědnosti advokáta je tvořen odpovědností soukromoprávní (odpovědnost advokáta za škodu způsobenou při výkonu advokacie), disciplinární (kární) a trestní.

3.6.1. Odpovědnost advokáta za škodu v důsledku poskytnutí právní služby

Advokát ručí za škodu případně způsobenou klientovi vadami poskytnutí svých právních služeb neomezeně celým svým majetkem a má povinnost dát si tuto svou odpovědnost přiměřeně pojistit.

Odpovědnost advokáta za škodu vzniklou v důsledku poskytnutí právní služby je zákonem stanovena jako objektivní odpovědnost za zavinění s následnou možností deliberace. Advokát se odpovědnosti v těchto případech zproští, prokáže-li, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat. Vzhledem k významu činnosti advokáta proto zákon stanoví jako obligatorní podmínku výkonu advokacie pojištění advokáta pro případ jeho odpovědnosti za škodu způsobenou při poskytování právních služeb tak, že advokát musí být pro tyto případ pojištěn v takovém rozsahu, v jakém lze rozumně předpokládat, že by jej mohla taková

odpovědnost postihnout. Limity tohoto pojištění jsou stanoveny usnesením představenstva Komory.³⁷

Úprava odpovědnosti za škodu způsobenou advokátem v souvislosti s výkonem advokacie vychází z odpovědnosti bez zřetele za zavinění a je založena na současném splnění následujících předpokladů: výkon advokacie, vznik škody a příčinná souvislost mezi výkonem advokacie a vznikem škody. Právní úprava institutu odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu advokacie je stanovena v zákoně o advokacii (srov. § 24). Podle tohoto ustanovení advokát odpovídá klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie, tedy za škodu způsobenou při zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, při obhajobě zájmů klienta v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin a dalších formách poskytování právní pomoci. Advokát odpovídá i za škodu, která byla klientovi způsobena advokátovým zástupcem nebo zaměstnancem. Případná odpovědnost těchto osob ve vztahu k advokátovi je potom řešena prostřednictvím ustanovení občanského zákoníku (srov. § 420 OZ). Jedná se tedy o určitou dobu regresní náhrady.

Pokud v souvislosti s poskytnutou službou advokát způsobil škodu, pak za ni sám nese plnou odpovědnost. Odmítne-li advokát škodu nahradit, musí poškozený svůj nárok proti advokátovi uplatnit přímo u soudu.³⁸

Odpovědnost za poskytované právní služby se dotýkají i zahraniční společnosti vykonávající advokacii. Každý společník zahraniční společnosti musí být podle zákona povinně pojištěn pro případ odpovědnosti zahraniční společnosti za škodu vzniklou v souvislosti s poskytováním právní pomoci na území České republiky a stejnopis nebo úřadně ověřenou kopii také pojistné smlouvy předložit Komoře.

Odpovědnosti advokáta za škodu v důsledku poskytování právní pomoci nezřídka předchází vyslovení jeho kárné odpovědnosti.

3.6.2. Kárná odpovědnost

Advokát je při výkonu svého povolání vázán pravidly pro výkon své profese předepsanými Komorou nebo přímo zákonem o advokacii. Jde například o pravidla jako advokátní mlčenlivost, konflikt zájmů, přiměřenost odměny, chování při výkonu povolání a jiná podobná pravidla, které je advokát povinen dodržovat i bez výslovného smluvního

³⁷ Viz usnesení představenstva ČAK č. 1/2006 Věstníku ze dne 7 března 2006, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění odpovědnosti advokátů za škodu

³⁸ Viz usnesení představenstva ČAK č. 3/1999, organizační řád České advokátní komory

ujednání se svým klientem. Za dodržování těchto pravidel odpovídá advokát kárně a kárná komise České advokátní komory mu za porušení pravidel může uložit vysoké pokuty nebo mu může zakázat výkon dalšího povolání.

Poruší-li advokát některou ze svých povinností stanovených zákonem o advokacii nebo stavovskými předpisy, je kárně odpovědný. Kárná odpovědnost má veřejnoprávní povahu a podléhají jí všichni advokáti a přiměřeně i advokátní koncipienti. Kárná odpovědnost je upravena jak v zákoně o advokacii, tak i ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., advokátní kárný řád, v platném znění.

V zákoně o advokacii (srov. § 32 AZ) je definováno kárné provinění jako závažné nebo opětovné porušení povinností stanovených zákonem nebo stavovským předpisem. V případě porušení svých povinností ze strany advokáta začíná kárné řízení, které probíhá před kárnou komisí. Kárná komise ČAK je zřízena na základě zákona o advokacii (srov. § 47 AZ) a je volena Sněmem podle téhož zákona (srov. § 43 AZ). Stanovený počet členů je 83. Kárná komise jedná v intencích zákona o advokacii a výše zmíněného advokátního kárného řádu. Účelem samotného kárného řízení je zjistit, zda advokát řádně plnil své povinnosti a případné zjištěné porušení povinností potrestat. Základní povinností advokáta je povinnost chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy svého klienta a řídit se jeho pokyny. Pokyny klienta však není vázán, jsou-li v rozporu se zákonem nebo jiným stavovským předpisem; o tom je advokát povinen klienta přiměřeně poučit. Poruší-li advokát tyto a další jeho zavazující povinnosti, je volán ke kárné odpovědnosti.³⁹

Kárné řízení se zahajuje na návrh, který musí být podán v subjektivní lhůtě šesti měsíců, ode dne, kdy se kárný žalobce o kárném provinění dozvěděl, nejpozději však v objektivní lhůtě dvou let ode dne, kde ke kárnému provinění došlo. Kárným žalobcem může být předseda kontrolní rady Komory nebo ministr spravedlnosti. Kárně obviněným je advokát, který porušil své povinnosti jemu plynoucí ze zákona nebo jiných stavovských předpisů a může se nechat zastoupit jiným advokátem.

V prvním stupni projednává případné kárné provinění tříčlenný senát kárné komise Komory. Odvolací řízení probíhá před tříčlenným senátem, který je ustanoven představenstvem Komory z členů, případně náhradníků představenstva. Proti rozhodnutí první instance může kárně obviněný podat odvolání ve lhůtě do 15 dnů od doručení rozhodnutí. Opravným prostředkem proti rozhodnutí odvolacího senátu je žaloba k soudu.

³⁹ <http://www.cak.cz>, Kárné řízení

Za kárné provinění lze uložit některé z kárných opatření, kterými jsou:

- napomenutí;
- veřejné napomenutí;
- pokuta až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy stanovené zvláštním právním předpisem;
- dočasný zákaz výkonu advokacie uložený na dobu od šesti měsíců do tří let;
- vyškrtnutí se seznamu advokátů.

Jedná-li se o méně závažné porušení povinností, lze od uložení kárného opatření upustit, pokud samotné projednání kárného provinění je možno považovat za postačující.

Kárné žaloby se týkají většinou porušení povinností advokáta ve vztahu ke svému klientovi, v menším počtu vůči protistraně nebo soudu či jinému úřadu nebo vůči jinému advokátovi.

3.6.3. Trestní odpovědnost advokáta

Advokát, podobně jako advokátní koncipient, podléhá i trestní odpovědnosti. Advokát má ze zákona o advokacii sám povinnost oznámit orgánům Komory, že bylo proti němu zahájeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin. Pokud tak neučiní, poruší tím zákon o advokacii a kromě pozastavení činnosti se vystavuje postihu i ve formě zahájení kárného řízení (viz odstavec 3.6.1.).

O pozastavení výkonu advokacie z důvodu trestního řízení proti advokátovi rozhoduje představenstvo Komory. Kritériem pro posuzování jednotlivých případů je skutečnost, zda setrvání obviněného či obžalovaného advokáta ohrožuje důvěru veřejnosti v řádný výkon advokacie. Pokud by setrvání takového advokáta na seznamu advokátů vedeného Komoru bylo vnímáno společensky negativně, představenstvo Komory přikročí k pozastavení výkonu advokacie.⁴⁰ O pozastavení výkonu advokacie rozhoduje představenstvo Komory hlasováním a zároveň určí na jak dlouho je činnost advokáta pozastavena, nejdéle však do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí.

V případě, že je advokát pravomocně odsouzen k nepodmíněnému výkonu trestu odnětí svobody za úmyslný trestní čin spáchaný v souvislosti s výkonem advokacie,

⁴⁰ <http://www.cak.cz>, Problematika trestně stíhaných advokátů

vyškrtně ho Komora se seznamu advokátů. Advokát v takovém případě nesplňuje podmínku pro výkon advokacie a proto dále nesmí vykonávat advokacii.

Pokud by advokát byl odsouzen v jiných případech, k jinému trestu než nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nebo za jiný úmyslný trestní čin, než v souvislosti s výkonem advokacie, uplatní se kritérium, zda jeho trestná činnost ohrozila důvěru veřejnosti v řádný výkon advokacie. O případném vyškrtnutí advokáta v případě negativního vnímání veřejnosti Komora dotyčného vyškrtně se seznamu advokátů.

3.7. ADVOKÁTNÍ KONCIPIENT

Každý advokát před tím, než se stal advokátem musel absolvovat praxi advokátního koncipienta. Postavení advokátního koncipienta je upraveno v zákoně o advokacii v části čtvrté (srov. § 36 a násl. AZ). Obecná definice definuje advokátního koncipienta jako osobu, která je zapsána v seznamu advokátních koncipientů vedeného Komorou. Advokátní koncipient vykonává u advokáta nebo u společnosti právní praxi, jejímž hlavním cílem je získání potřebných znalostí pod vedením a dohledem advokáta a osvojení si zkušeností potřebných k výkonu advokátní profese. Praxe advokátního koncipienta se v současnosti vykonává po dobu tří let.

Co se týče podmínek zápisu do seznamu advokátních koncipientů, osoba žádající o zápis musí splňovat podmínku plné způsobilosti k právním úkonům, bezúhonnosti, musí získat vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva studiem na vysoké škole v České republice, nebo získala vzdělání v oblasti práva na vysoké škole v zahraničí, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, anebo je toto vzdělání uznáno podle zvláštních právních předpisů. Dále tato osoba nesmí podléhat kárnému opatření vyškrtnutí se seznamu advokátních koncipientů. Další podmínkou je to, že musí být tato osoba ve vztahu k advokátovi nebo ke společnosti v pracovním poměru sjednaném na stanovenou týdenní pracovní dobu podle zákoníku práce. V případě, že jsou splněny tyto podmínky, Komora ho zapíše do seznamu advokátních koncipientů na základě jeho písemné žádosti. V případech zákonem stanovených může být tato osoba z tohoto seznamu vyškrtnuta (například v případě kárného opatření vyškrtnutí ze seznamu advokátních koncipientů; případy žádostí o vyškrtnutí se seznamu; ten, kdo byl zapsán do seznamu advokátů, je vyškrtnut se seznamu advokátních koncipientů dnem zápisu do seznamu advokátů).

Advokátovi ve vztahu ke koncipientovi, který je u něho v pracovním poměru, plynou ze zákona jisté povinnosti. V organizačním řádu je upravena povinnost advokáta spolupůsobit při přípravě koncipienta na výkon advokátní profese. Advokát je především povinen dohlížet na přípravu koncipienta na výkon advokacie, předávat mu své zkušenosti a vytvářet mu podmínky pro zvyšování odborných znalostí, zejména mu umožnit účast na vzdělávacích programech organizovaných Komorou. Každý koncipient musí během tří let praxe absolvovat vstupní týdenní seminář, 12 jednodenních seminářů a závěrečný týdenní seminář.⁴¹

Většina zákonných ustanovení závazných pro advokáta platí také pro koncipienta, s tím rozdílem, že koncipient je oprávněn plnit jen ty úkoly, na něž stačí po přípravě, kterou mu poskytl advokát, a to všechno způsobem, aby byla chráněna práva klienta. Advokát proto zadává koncipientovi jen také úkoly, které je schopen splnit vzhledem ke svým dosavadním zkušenostem a znalostem a na provedení svěřené věci jej řádně připraví. Nesplnění této povinnosti ze strany advokáta je kárným proviněním, což vyplývá z jednoho z rozhodnutí kárného senátu, v kterém je stanoveno, že „advokát důsledně nedbal na výchovu svého koncipienta a připustil, aby koncipient vykonával bez náležitého dohledu.“⁴² Advokát je povinen na žádost svého koncipienta vydat mu potvrzení o délce a průběhu jeho koncipientské praxe.

Podle statistických údajů je v současnosti zapsaných v seznamu advokátních koncipientů vedeného Komorou kolem 2500 koncipientů a každý měsíc přibude dalších 100.

3.8. ODMĚNA ADVOKÁTA

Dalším pojmovým znakem výkonu advokátní profese je její poskytování zpravidla za úplatu. Poskytování právní pomoci ze strany advokáta má povahu výkonu nezávislého povolání za účelem dosažení zisku. Základním právním předpisem, který upravuje odměňování advokátů, je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (tzv. advokátní tarif). Tento právní předpis byl vydán na základě zmocnění uvedeného v zákoně o advokacii (srov. § 22 AZ). Advokátní tarif určuje výši odměny v případech, kdy mezi klientem a advokátem nebyla smluvně dohodnuta konkrétní výše odměny nebo

⁴¹ Viz webové stránky České advokátní komory, <http://www.cak.cz>

⁴² Viz odvolání o rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 18.4.1997, č.j. K 7/97

způsob její výpočtu. Přednost má ovšem odměna smluvní, ujednaná v rámci smlouvy o poskytování právních služeb. Pokud se odměna advokáta za poskytnuté právní služby řídí smlouvou s klientem, potom jde o smluvní odměnu. Její úroveň není předpisem limitována, záleží na konkrétní dohodě. Není-li odměna takto dohodou určena, řídí se ustanoveními advokátního tarifu.⁴³ Vedle nároku na odměnu má advokát nárok na náhradu hotových výdajů a na náhradu za promeškaný čas.

Smluvní odměna spočívá v ujednání mezi advokátem a klientem o částce, za níž bude advokát právní službu poskytovat, anebo o způsobu jejího určení. Ujednání o smluvní odměně je buď součástí smlouvy o poskytování právní pomoci, na jejímž základě se právní služba poskytuje, anebo je dohodnuta samostatně. Úroveň smluvních odměn je velmi různorodá, závisí na mnohých faktorech, jako je například velikost advokátní kanceláře, předmět právní pomoci, zvučnost jména advokáta, náročnost případu atd. Způsob vymezení smluvní odměny není nijak závazně vymezen. Nejčastěji je sjednávána odměna časová (obvykle se určuje podle počtu hodin, které advokát vynaložil na daný případ), paušální (odměna odpovídá pevně stanovené částce za poskytování právní pomoci) nebo odměna vyjádřená podílem na hodnotě věci (uplatní se tady princip přiměřenosti a pravidla Etického kodexu).

Mimosmluvní odměna. Výše mimosmluvní odměny se určí podle sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby určitého typu stanovené advokátním tarifem. Přitom se vychází z jeho tzv. tarifní hodnoty a z počtu úkonů, které advokát ve věci vykonal. Klient tedy platí za každý úkon právní služby, který právník v jeho věci učiní.⁴⁴ Tzv. tarifní hodnotou je výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva a jejich příslušenství, kterých se právní pomoc týká, a to v době započetí úkonu právní služby. Při určování mimosmluvní odměny se vychází z ust. § 6 a násl. advokátního tarifu. Pro věci, kterých hodnotu nelze vyjádřit v penězích, je tarifní hodnota upravena v rámci ust. § 9 advokátního tarifu (jedná se například o věci péče o nezletilé, osvojení, oblast sociálního zabezpečení, ochrana osobnosti, věcná břemena, nájmy). Poplatky za vyřizování těchto záležitostí jsou rozděleny do čtyř kategorií, a to 500 Kč, 1000 Kč, 10 000 Kč a 30 000 Kč.

Podle ust. § 7 advokátního tarifu se sazba mimosmluvní odměny vypočítává za každý právní úkon a v závislosti na výši či druhu předmětu plnění. Pro určení celkové výše

⁴³ W Fetter, R Palmární poplatky aneb než zaplatíte právníkovi, <http://www.epravo.cz>

⁴⁴ W Fetter, R Palmární poplatky aneb než zaplatíte právníkovi, <http://www.epravo.cz>

mimosmluvní odměny je nejdříve třeba zjistit tarifní hodnotu věci a z toho pak určit sazbu mimosmluvní odměny. Mimosmluvní odměnu lze zvýšit až o trojnásobek, a to v případě mimořádně obtížných právních úkonů. Naopak advokát může mimosmluvní odměny taky snížit, a to až o polovinu tarifní sazby (případy nepříznivých sociálních poměrů klienta). Takové případy jsou však v praxi ojedinělé. Zároveň v advokátní praxi jsou i případy, kdy Česká advokátní komora může rozhodnout, aby advokát poskytl právní služby za sníženou odměnu nebo bezplatně v případě, že jde o Komorou určeného advokáta tomu, kdo se jinak nemůže právní pomoci domoci a zároveň takový postup odůvodňují jeho sociální a majetkové poměry.

Náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas. Vedle mimosmluvní aneb smluvní odměny náleží advokátovi také náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas. Náhrada hotových výdajů je upravena v ust. § 13 advokátního tarifu. Hotovými výdaji se rozumí zpravidla výdaje účelně vynaložené v souvislosti s poskytnutím právní služby, především soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje, poštovné, telekomunikační poplatky, znalecké posudky, opisy atd. Advokát se může s klientem dohodnout v těchto případech i na paušální částce. Náhrada cestovních výdajů se stanoví dohodou nebo podle zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, v platném znění.

Náhrada za promeškaný čas se stanoví podle ust. § 14 advokátního tarifu. Jedná se o náhradu za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby, především při úkonech prováděných v místě, které není sídlem nebo bydlištěm advokáta nebo v případech promeškaného času v důsledku zpoždění zahájení jednání před soudem nebo jiným orgánem, jestliže toto zpoždění činí více než 30 minut.

4. PRÁVNÍ POMOC

Veškerá činnost advokáta spadá pod pojem právní pomoc. Ústavní zakotvení práva na právní pomoc v našem právním řádu jej spojuje s právem na soudní ochranu⁴⁵. Činnost advokáta je tvořena mnoha dílčími činnostmi, které všechny samy o sobě i jako celek představují právní pomoc.

Právo na právní pomoc je jedním ze základních lidských práv zaručených ústavním pořádkem České republiky. Základním ustanovením je čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že „každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“ V rámci zákona o advokacii je právní pomoc definována v ustanovení § 1 odst. 2, kde je uvedeno, že poskytováním právních služeb se rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci.

Právní pomoc můžeme definovat jako odbornou činnost práva znalých osob (nejen advokátů ale i jiných), která zahrnuje odborné právní poradenství jiným osobám a zastupování osob v právních záležitostech.⁴⁶ Právní pomoc se zpravidla dělí na dvě základní oblasti. Jednou je zastupování advokátem v řízeních před soudy či jinými orgány, která se taky nazývá přímou právní pomocí. Druhou oblastí je právní poradenství, které spočívá v poskytování právních rad a informací ze strany odborníků v oblasti práva – advokátů (například jak postupovat při uzavření smlouvy, jak rozumět rozhodnutí, atp.). Rozdíl od zastupování je například i v tom, že na bezplatné právní zastoupení je nárok, zatímco na bezplatné poradenství takový nárok není. Kromě poradenství a zastoupení může právní pomoc spočívat i v jiné asistenci advokáta (sepsání smlouvy nelze považovat ani za poradu ani za zastoupení). Poradenství jiným osobám a jejich zastupování jsou, i přes nepřesnosti tohoto vyjádření, dvě základní činnosti advokátů. Toto rozlišování je obvyklé i v zahraniční odborné literatuře. Výkon advokacie je v rámci poskytování právní pomoci činností výlučnou, protože jen advokacie je povolána poskytovat právní služby ve všech věcech, tedy v celém rozsahu právního řádu. Důležitým požadavkem na celý advokátní stav je poskytování právní pomoci bez ohledu na solventnost toho, kdo ji momentálně potřebuje. Právní

⁴⁵ Macková, A.: Právní pomoc advokátů a její dostupnost, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001

⁴⁶ Macková, A.: Právní pomoc advokátů a její dostupnost, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001

pomoc může být poskytována na základě smlouvy uzavřené mezi klientem a advokátem, kde si klient volí svého advokáta na základě vlastního uvážení a zároveň si uvědomuje finanční stránku takového právního zastoupení. Druhým případem poskytování právní pomoci je její poskytování nemajetným.

Bezplatná právní pomoc má sloužit těm, kteří si nemohou z vlastních zdrojů z důvodu nemajetnosti či nedosažitelnosti těchto zdrojů obstarat právní pomoc vlastními silami na základě vlastních znalostí či na základě zaplacených služeb.⁴⁷ Tato pomoc, poskytována ze strany státu, je tedy pro tyto osoby bezplatná a hrazena státem. Pro bezplatnou právní pomoc je důležitá i zásada, která stanoví, že všichni účastníci jsou si v řízení rovni.⁴⁸ V případě, že by jeden z účastníků řízení měl možnost být zastoupen a mít tedy právní pomoc profesionální a druhý z důvodu finanční tísně nikoli, by byla tato zásada rovnosti porušena. V těchto případech je osobám, které splňují podmínky nemajetnosti, určen advokát ze zákona. Jedná se tedy o institut určení advokáta, a to buď Českou advokátní komorou, nebo soudem. Tento institut je vyjádřením výše uvedeného ustanovení čl. 37 odst. 2 Listiny. Právní pomoc je nároková jen v řízení (v právem upraveném právním procesu, v němž se rozhoduje o právech a povinnostech účastníků) a jen před určitými orgány.⁴⁹ Právo na právní pomoc musí být garantováno ze strany státu. Státem zajišťovaná právní pomoc se chápe jako právní pomoc, která je poskytována subjektům, které by si za stávajících okolností nemohly tuto pomoc dovolit hradit.

Právní řád ČR obecně upravuje situace, ve kterých je nutná právní pomoc. K zajištění základního lidského práva i pro nemajetné občany slouží v trestně-právní oblasti institut advokáta ex offio, tedy ustanoveného právního zástupce soudem. Náklady takého právního zastoupení hradí stát. I v občansko-právní oblasti může být občanovi ustanoven právní zástupce k ochraně jeho práv a oprávněných zájmů. Tyto náklady taky hradí stát, ale soudy ne vždy žádostem nemajetných občanů vyhoví. Pokud soud žádosti nevyhoví a nemajetný občan se nemůže domoci svých práv žádným jiným způsobem, je oprávněn podle zákona o advokacii požádat Českou advokátní komoru, aby mu určila advokáta. Právní úprava tohoto institutu se nachází v ustanovení § 18 AZ. Tento institut lze označit jako doplněk možnosti získat právn

⁴⁷ Housková, V.: Právní služby nejen pro bohaté?, www.viaiuris.cz

⁴⁸ Viz čl. 42 odst. 3 Listiny základních práv a svobod

⁴⁹ Pavlíček, V. a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky, Komentář, str. 299

službu ve vymezených případech za současného splnění určitých podmínek. Tento institut však není veřejnou službou, kterou si lze automaticky nárokovat a využívat.

V současnosti Česká republika nemá zákon o bezplatné právní pomoci, který by jednoznačně vymezoval práva a povinnosti typu kdo a kdy má na takovou pomoc nárok, kdo ji má poskytovat a jakým způsobem bude stát tuto právní pomoc financovat. Úprava bezplatné právní pomoci v ČR je dosud velmi roztržštěna, je nepřehledná, nedokonalá a málo funkční. Komplexní úprava je velmi potřebná. Podle stávajících právních předpisů se klient k bezplatné právní pomoci dostane až ve stadiu řízení (s výjimkou ustanovení advokáta Komorou). Pomoc je však často nutná již dříve a její existence by mohla i zabránit soudnímu sporu. Nová právní úprava by měla dosavadní úpravu sjednotit, zlepšit, jasně určit, na koho se má obrátit člověk, který potřebuje právní pomoc a nemá dostatek finančních prostředků na úhradu právního zastoupení. Jedním z možných řešení je vznik center, která by poskytovala takzvanou „první právní pomoc“. Takový systém funguje například v Holandsku. Jedním ze zásadních problémů je v těchto případech otázka financování.⁵⁰

V současnosti taky existuje rozsáhlá síť poskytovatelů právního či sociálně-právního poradenství. Tyto poradenská centra mají většinou formu nestátních neziskových organizací. Služby těchto organizací jsou v praxi často využívány. Tyto centra mají výhodu v tom, že se mohou specializovat a mohou zajistit komplexní péči.

Česká advokátní komora poskytuje v této oblasti občanům ČR ještě další službu, k níž není nucena žádným právním předpisem. V jednotlivých regionech organizuje v určených dnech a hodinách, na určených místech **bezplatné právní poradny**. V nich jsou advokáti připraveni poskytovat právní porady občanům zdarma.⁵¹

Právní pomoc poskytují především advokáti. V případech ustanovení advokáta Komoru se advokát ocitá v nevděčném postavení, protože případy bezplatné právní pomoci mohou jít na úkor těch klientů, kteří si jeho služby zaplatili. Kvalita právní pomoci předpokládá kvalitu samotného advokáta, která spočívá v jeho profesionální kompetentnosti. Ta by měla být zajištěna jednak podmínkami, jejichž splnění je nutné pro vstup do advokátního stavu, jednak také institutem odpovědnosti advokáta za škodu, způsobenou klientovi a s tím souvisejícím povinným pojištěním pro případ této odpovědnosti, protože právní pomoc je poskytována v záležitostech, které mají často pro klienta mimořádný význam.

⁵⁰ Housková, V.: Právní služby nejen pro bohaté?, www.viajuris.cz

⁵¹ <http://www.cak.cz>, Problematika právní pomoci nemajetným

5. POSTAVENÍ ADVOKÁTA V JEDNOTLIVÝCH ŘÍZENÍCH

Za nejvýznamnější a z pohledu laické veřejnosti pro povolání advokáta nejtýpější činnost lze považovat zastupování klienta před soudem, jinak řečeno soudní ochrana práv. K zastupování klienta před soudem dochází v rámci civilního procesu a v jeho rámci i ve správním soudnictví, dále v rámci trestního procesu a také v řízení před Ústavním soudem.

5.1. POSTAVENÍ ADVOKÁTA V CIVILNÍM PROCESU

Podstatou civilního procesu je poskytování ochrany právům a právem chráněným zájmům, které vyplývají ze vztahů soukromého práva. Dojde-li ke sporu, který nemohou tyto subjekty urovnat dohodou, může se některý z nich obrátit na soud, který nestranně jejich spor rozhodne. Děje se tak v tzv. sporném (kontradiktorním) procesu.⁵²

Takové soudní řízení je jako celek právem upraveným postupem, tvořeným jednotlivými úkony, pro jejichž úspěšné naplnění je znalost práva nezbytná. Tento proces klade poměrně velké nároky na účastníky, kteří musí o svá práva aktivně bojovat, což zahrnuje samotné zahájení procesu, předkládání důkazů a návrhů, přičemž je nutno dodržovat předepsané náležitosti a lhůty. Uplatňuje se tady zásada dispoziční, to znamená, že soudy poskytují ochranu pouze takovým subjektivním právům a oprávněným zájmům, jejichž nositelé se této ochrany aktivně domáhají. Strana v civilním procesu tedy může před soudem vystupovat a svá práva hájit sama, to však se sebou nese riziko neúspěchu ve věci a proto je jedním z nejvýznamnějších procesních práv účastníka občanskoprávního řízení dát se zastupovat zvoleným zástupcem. V civilním řízení se může účastník dát zastupovat zástupcem, kterého si zvolí. Tímto zvoleným zástupcem může být vždy advokát, co je v praxi logicky nejčastější vzhledem jeho znalostem a zkušenostem v oboru práva.

V civilním řízení musí účastník udělit svému advokátovi plnou moc, kterou nelze omezit. Podle § 25 odst. 1 OSŘ lze advokátovi udělit výhradně plnou moc procesní, tedy plnou moc pro celé řízení. Jedná se tedy o zastoupení na základě procesní plné moci, která opravňuje zmocněnce k provedení všech procesních úkonů v rámci řízení, tedy i dispozičních, které by mohl provést sám účastník řízení. Toto platí jak pro řízení před první instancí, tak pro řízení ve druhém stupni, tedy v řízení odvolacím. Procesní

⁵² Macková, A.: Právní pomoc advokátů a její dostupnost, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001, str.157

plnou moc nelze udělit současně dvěma advokátům pod sankcí neplatnosti. Soud je v takovém případě povinen účastníka poučit a vyzvat jej, aby si zvolil jediného právního zástupce, jehož pověří novou plnou mocí.⁵³ Dohoda o plné moci představuje dvoustranný právní úkon mezi zmocnitelem a zmocněncem, na základě kterého se zmocněnec zavazuje zastupovat svého zmocnitele v dohodnutém rozsahu. Písemnou formu musí mít plná moc v případech, kdy sám právní úkon, který má být zmocněncem učiněn, vyžaduje písemnou formu nebo se plná moc netýká jen určitého právního úkonu. Pro zastoupení na základě plné moci udělené advokátovi v civilním řízení platí obecné principy upravené občanským zákoníkem v ustanoveních o zastoupení na základě plné moci (srov. § 31 a násl. OZ). Podrobná úprava zastoupení se následně děje prostřednictvím zejména příkazní (mandátní) smlouvy (srov. § 724 až 732 OZ). Příkazní smlouva je typem smlouvy, které předmětem je výkon činnosti pro jiného. Pojmovým znakem této smlouvy je činnost v zájmu příkazce. Činnost, která je předmětem této smlouvy, se uskutečňuje pro příkazce.

Vedle formy zastoupení na základě plné moci se však v civilním procesu vyskytují případy, kdy na žádost jednoho z účastníků, který splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, je ustanoven zástupce, pokud je to třeba k ochraně jeho zájmů. V takovémto případě ustanovuje předseda senátu zástupce účastníka z řad advokátů. Takový advokát má stejné procesní postavení jako advokát, který zastupuje klienta na základě plné moci. Je to jedna z forem bezplatné právní pomoci.

Civilní řízení se zahajuje na návrh, tedy žalobou, která tak bývá prvním úkonem advokáta ve věci. Jeho úkolem je zahájit řízení u soudu věcně a místně příslušného, slovy zákona vylíčit rozhodující skutečnosti a čeho se domáhá, tedy úplně a určitě vylíčit skutkový stav. Dále musí uvést v čem klient spatřuje porušení svých práv či zájmů, navrhnout v žalobním petitu pro klienta co nejvhodnější odstranění tohoto porušení či újmy, a v rámci plnění důkazní povinnosti pokud možno již zde navrhnout nejvhodnější důkazy. Ze zásady dispoziční ovládající civilní proces vyplývá právo účastníka žalobu změnit, popřípadě dokonce vzít zpět, role advokáta zde spočívá zejména ve vyhodnocení situace. Je však třeba, aby advokát situaci vyhodnotil a volil raději zpětvzetí před dalším protahováním věci a tím růstu nákladů účastníka ve věci bez naděje na úspěch.

⁵³ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M., Občanský soudní řád. Komentář, 5. vydání C. H. Beck, 2001, str. 102

Mnohé záleží na postavení klienta v civilním řízení, zda je v postavení žalobce nebo žalovaného. V rámci zahájení řízení před nařízením prvního jednání je třeba, aby advokát, zastupující žalobce, dbal na zaplacení soudního poplatku, popřípadě aby zajistil pro svého klienta osvobození od něj. Pro advokáta zastupujícího žalobce trvá povinnost tvrzení, kdy po celou dobu řízení je povinen tvrdit skutečnosti odůvodňující žalobu.

Je – li advokátův klient v pozici žalovaného, platí pro něj povinnost tvrzení s opačným cílem než u strany žalující a vede přinejmenším k označení některých žalobcem tvrzených skutečností za sporné. V konkrétním případě tak má právo podat proti žalobci vzájemný návrh, existují – li pro to reálné podmínky. Jinak obecně advokát v této pozici zhotovuje vyjádření k žalobě a připravuje obranu svého klienta, což činí i zde vyličením rozhodujících skutečností, na nichž obranu staví, či které odůvodňují protikladný nárok, který je základem vzájemného návrhu, i zde je nutné navrhnout důkazy prokazující jeho tvrzení.

Při vlastním jednání před soudem je těžištěm činnosti zastupujícího advokáta především komunikace se soudem, která spočívá v přednesení návrhu, prezentaci vlastních důkazů. To vše musí advokát činit co nejpřesvědčivěji, musí dostatečně rychle a správně reagovat na podněty soudu. Pro povinnost důkazní platí, že každá ze stran má povinnost dokazovat jen ty skutečnosti, které sama tvrdí a u důkazů protistrany může či musí pomocí protidůkazu důkaz protistrany zpochybnit nebo vyvrátit.⁵⁴

Mimo těchto příkladem uvedených činností obnáší civilní řízení pro advokáta i další činnosti, jako je například konzultace postupu s klientem, další písemná podání soudu, procesní úkony (např. nahlížení do spisu). Postavení a činnost advokáta v civilním řízení se skládá z mnohých povinností, které jsou náplní jeho činnosti směřující k ochraně zájmů svého klienta. I v řízení před soudem odvolacím je postavení a činnost advokáta obdobné jako před soudem prvního stupně.

Pravidelným a nejčastějším způsobem ukončení občanskoprávního sporu, je rozhodnutí soudu ve věci samé, z možných nejčastěji v podobě rozsudku. Vynesení rozsudku, jakož i jiný způsob ukončení věci, má pro advokáta několik důsledků.

Pokud advokát, respektive jeho klient ve věci uspěje, je pro ně možným pokračováním věci nutnost výkonu rozhodnutí, není – li protistranou plněno dobrovolně. Zpravidla mu v praxi předchází výzva protistraně k plnění. Pokud jí není vyhověno, nabízí se podle současné právní úpravy dvě možnosti, kterými jsou výkon rozhodnutí podle části šesté

⁵⁴ Michna, L., Dosah novelizace o.s.ř. z roku 2000 pro advokaci, Bulletin advokacie, č. 4/2003, str. 48

o.s.ř. nebo exekuce podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti.

V případě neúspěchu ve věci se nabízí možnost využití opravného prostředku, zpravidla odvolání, jehož podání znamená pro advokáta obdobné úkoly, které mu náleží v případě žaloby zahajující řízení v prvním stupni. Taky je třeba vyhovět podmínkám jeho přípustnosti, některému ze zákonem stanovených odvolacích důvodů a podmínkám pro uplatnění nových důkazů, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně (srov. § 205a OSŘ).

Dalším důsledkem rozhodnutí soudu ve věci pro advokáta v civilním procesu je rozhodnutí o nákladech řízení, které souvisí taky s právem advokáta na odměnu za poskytnutou právní pomoc. Byl – li účastník, jemuž byla přisouzena náhrada nákladů řízení zastoupen advokátem, pak povinný má tyto náklady hradit k rukám advokáta. K rukám advokáta jsou tak hrazeny náklady v plné výši, nikoli jen odměna advokáta a advokát není oprávněn si náhradu celou ponechat, naopak je povinen ji vyúčtovat svému klientovi.⁵⁵ V případě, že byl advokát účastníkovi ustanoven, se hradí náklady řízení nikoli advokátovi, ale státu, který pak hradí odměnu advokáta.

V rámci výkladu o činnosti advokáta v civilním procesu je třeba zmínit se i o občanskoprávním řízení nesporném. Od řízení sporného se odlišuje, hlavně jeho obsahem a průběhem, procesními zásadami, které ho ovládají i povahou věcí, které se v něm projednávají. I tady však platí pro účastníka řízení právo dát se zastoupit advokátem, pro nějž pak toto řízení znamená plnění obdobných úkolů, jako v civilním řízení sporném.

Obdobně je tomu i v řízení ve správním soudnictví, jehož základní procesní předpis, zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, taky zakotvuje právo účastníka na zastoupení advokátem a pro případ řízení o kasační stížnosti jakožto opravném prostředku je zastoupení advokátem povinné (srov. § 35 odst. 2 a § 105 odst. 2 SŘS).

Institut povinného zastoupení advokátem je stanoven v občanském soudním řádu pro případy dovolání, jako mimořádného opravného prostředku. V takovémto případě se advokát nemůže nechat zastoupit advokátním koncipientem (srov. § 241 OSŘ).

Amelara! JM

⁵⁵ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M., Občanský soudní řád. Komentář, 5. vydání, C. H. Beck, 2001, str. 523

5.2. POSTAVENÍ ADVOKÁTA V TRESTNÍM PROCESU

Trestní proces je od civilního odlišný jak co do průběhu, tak co do smyslu a cíle řízení. Z toho vyplývají i odlišnosti pro postavení advokáta v trestním procesu. V trestním řízení soudy rozhodují o vině a trestu za spáchané trestné činy. Z hlediska časového jej lze rozdělit do dvou fází, řízení přípravného a řízení před soudem. Tyto dvě fáze jsou sice odlišné povahy, ale advokát se může uplatnit a poskytovat právní pomoc v obou z nich. Advokát se v trestním procesu uplatňuje na straně obviněného, respektive obžalovaného a jen v jeho prospěch. V rámci trestního procesu se uplatňují ústavou zaručené práva, jako je rovnost stran před soudem a hlavně právo na obhajobu upravené v čl. 40 odst. 3 LZPS. Toto právo znamená možnost hájit se v řízení samostatně nebo prostřednictvím obhájce. Typickým znakem trestního procesu je, že obhájcem může být výhradně advokát, jak je to upraveno v základní právní normě upravující trestní proces, kterou je zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. Tento právní předpis zároveň stanoví, že obviněný musí mít obhájce již v přípravném řízení a to v následujících případech:

- je-li ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody nebo na pozorování ve zdravotnickém ústavu,
- je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- jde-li o řízení proti mladistvému,
- jde-li o řízení proti uprchlému
- koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let.

Obviněný dále musí mít obhájce také tehdy, považuje-li to soud a v přípravném řízení vyšetřovatel nebo státní zástupce za nutné, zejména vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit.⁵⁶

Cílem obhajoby je ochrana práv obviněného. V případě, že si obviněný sám nezvolí obhájce nebo tak neučiní jiné osoby k tomu oprávněné (například jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, manžel, druh, nebo zúčastněná osoba), obhájce je mu ustanoven ze strany soudu. Vlastní volba obviněného má přednost před ustanovením a je nutno ji obviněnému nejprve umožnit. V případě ustanovení advokáta je tento vybírán na základě úvahy soudu, aniž by pro výběr byla stanovena pevná

⁵⁶ Schelleová, I.: Jak se domoci právní pomoci, Praha 2001

pravidla. Pro advokáta je v případě ustanovení povinností obhajobu převzít. Z důležitých důvodů může však požádat o zproštění obhajoby, o tom rozhoduje soud. V případech, kdy trestní řád nestanoví povinnost nutné obhajoby, může si obviněný zvolit advokáta jako svého obhájce nebo se hájit sám. I tady, podobně jako u řízení civilního, je vhodné nechat se zastupovat advokátem vzhledem k jeho četným zkušenostem a odborným znalostem z oblasti práva. Také je dovoleno zvolit si i více obhájců. To může být vhodné v případě, kdy jednotliví obhájci budou specializovaní v dílčích aspektech trestní věci jako celku. Obhájci v těchto případech vykonávají svá zmocnění společně.

Konkrétní činnost advokáta jako obhájce vychází z jeho práv a povinností stanovených v trestním řádu. (srov. § 41 TR). Obecně se jedná o povinnost poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc, účelně využívat k hájení jeho zájmů prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují a tím přispívají ke správnému objasnění a rozhodnutí věci. Advokát jako obhájce obviněného zastupuje jen tam, kde obviněný vystupuje jako strana a pokud to připouští povaha konkrétního procesního úkonu. Jakmile převezme obhajobu, podává za obviněného návrhy, případně žádosti a opravné prostředky, tak, jak to konkrétní situace vyžaduje. K tomu mu jako podklad slouží realizace jeho práva nahlížet do spisů, zúčastnit se vyšetřovacích a vyhledávacích úkonů. Hlavní úsilí advokáta v přípravném řízení směřuje k tomu, aby žádným z možných úkonů orgánů činných v trestním řízení nebyl jeho klient poškozen na svých právech, a z hlediska výsledku, aby přispěl ke zjištění, že jeho klientem nebyl spáchán trestný čin, nebo, že se nejednalo o trestný čin, ale čin méně závažný a aby z těchto důvodů nebyla proti obviněnému vznesena obžaloba. Pokud přece jen vznesena je, tak se advokát snaží, aby již v této fázi byly položeny základy pro vynesení rozsudku příznivého pro obviněného v soudní fázi trestního procesu.

Pokud je obžaloba vznesena, zahájí se fáze trestního procesu spočívající v řízení před soudem. Zde je advokát oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit obviněný (srov. § 41 odst. 3 TR). Samotné jednání směřuje k objasnění všech podstatných skutečností rozhodných z hlediska obžaloby.

První významnou skutečností pro obhájce je doručení obžaloby, jak to stanoví trestní řád. Obžaloba se doručuje spolu s výzvou k navržení důkazů a uvedení skutečností, jež mají těmito důkazy být potvrzeny.

Ve vlastním jednání před soudem je těžištěm obhájcem poskytované právní pomoci komunikace se soudem a státním zástupcem. Prvním prováděným důkazem je výslech obžalovaného, jehož součástí je také právo obhájce klást mu otázky tak, aby směřovaly k zpochybnění obžaloby, vyvrácení tvrzení obžaloby o vině obžalovaného. Celé toto snažení advokáta pak vyústí v závěrečné řeči, v níž je hlavním cílem zrekapitulovat co nejpřesvědčivěji všechny skutečnosti, tvrzení a důkazy, jež mají vést soud k rozhodnutí příznivému pro obviněného, kterého zastupuje.

V průběhu trestního řízení musí advokát mnohdy působit také jako psycholog, protože je – li nevyvratně zřejmé, že jeho klient je vinen ze spáchání trestného činu, musí zvolit takový postup, který vede obviněného k doznání, ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, k projevení lítosti, nahrazení škody poškozenému ještě před vynesením rozsudku, také k soustředění obhajoby na vyhledání a zdůraznění polehčujících okolností, aby bylo v beznadějné situaci dosaženo alespoň dílčího úspěchu, v závislosti na závažnosti spáchaného trestného činu, buď podmíněného odkladu trestu odnětí svobody, či uložení trestu odnětí svobody v délce okolo dolní hranice sazby, případně ke snížení pod tuto hranici nebo též podmíněnému zastavení trestního stíhání a schválení narovnání.

Standardním a nejčastějším způsobem zakončení trestního procesu je rozsudek. Na jeho základě je buď obviněný zproštěn obžaloby, a z hlediska advokáta coby obhájce tak proces končí úspěchem, nebo je konstatována vina obžalovaného ze spáchání trestného činu a uložení odpovídající trest. Tím však poskytování právní pomoci pro advokáta nekončí. Po zhodnocení situace může obhájce reagovat na vynesení rozsudku případným opravným prostředkem, v případě, že jsou splněny podmínky pro jeho podání. V případě podání mimořádného opravního prostředku je zastoupení advokátem jako obhájcem povinné (srov. § 265d odst. 2 TR).

5.3. ŘÍZENÍ PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM

V řízení před Ústavním soudem o ústavních stížnostech je zákonem stanovena povinnost účastníků být zastoupeni advokátem, bez ohledu na to, zda se jedná o fyzické nebo právnické osoby. To se týká i vedlejších účastníků. V plné moci udělené tomuto advokátovi musí být výslovně uvedeno, že tato plná moc je udělena výhradně pro zastoupení před Ústavním soudem (srov. 31 odst. 2 ÚS). Toto řízení lze po právní stránce považovat za nejnáročnější, neboť se v něm jedná o ochranu základních práv a svobod, navíc je vedeno proti rozhodnutí orgánu veřejné moci, a tak je logické, že

zákon o ústavním soudu předepisuje pro účastníka povinné zastoupení advokátem (srov. § 30 odst. 1 ÚS).

Řízení před Ústavním soudem se svým obsahem a průběhem podobá civilnímu řízení. Je zahajováno na návrh, tj. podáním ústavní stížnosti. Advokát zde musí splnit zákonem požadované náležitosti pro tento procesní úkon, tedy vylíčit rozhodující skutečnosti, v čem spočívá porušení toho kterého základního práva či svobody. Zároveň navrhuje důkazy, které toto tvrzení odůvodňují a musí být z nich patrné, čeho se stěžovatel, jeho klient, domáhá. Musí dbát na dodržení lhůty pro její podání, smysl povinného zastoupení advokátem spočívá i v tom, aby nebyly podávány stížnosti nepřípustné, tedy takové, kdy před jejich podáním nebyly vyčerpány všechny procesní prostředky k ochraně práv stěžovatele. Je – li ústavní stížnost přípuštěna, je projednávána v ústním jednání, v němž advokát vystupuje před soudem jako v kterémkoli jiném typu řízení, stejně jako v procesu dokazování.

ZÁVĚR

Předmětem této diplomové práce bylo pojednání o postavení a činnosti advokacie v českém právním řádu. Z výše uvedeného vyplývá, že novela zákona o advokacii, která je účinná v České republice teprve od dubna roku 2006, ukázala potřebu nové právní úpravy v oblasti výkonu advokátní profese, především v oblasti společného výkonu advokacie. Od této novely je společný výkon advokacie vykonávaný nejen ve formě sdružení a veřejné obchodní společnosti, ale taky formou komanditní společnosti, či společnosti s ručením omezeným. Dosavadní úprava takový výkon advokacie zásadně odmítala. Až odkazy na jednotlivé zahraniční právní úpravy, ve kterých je výkon advokacie formou komanditní společnosti nebo společnosti s ručením omezeným samozřejmostí, zlomilo odpor proti advokátním kapitálovým společnostem. Zákonodárci pochopili, že uvedený tradiční princip může být s úspěchem nahrazen moderním principem, který kombinuje omezené ručení advokáta za škodu s povinným profesním pojištěním advokátní kapitálové společnosti v takové výši, aby umožnilo případnou škodu způsobenou klientovi plně nahradit.

Novela z roku 2006 zavedla taky institut zaměstnaného advokáta. Tento institut se stal předmětem dlouhé diskuse ze strany odborníků. Neodůvodněné předsudky vůči tomuto institutu byly skutečně velmi silné a trvalo celou řadu let, než se jej podařilo konečně uzákonit. Dlouholeté zkušenosti s tímto institutem v zahraničních právních řádech však ukázaly, že se jedná bezpochyby o jeden z moderních způsobů výkonu advokacie, protože ne všichni advokáti mají možnost vykonávat advokacii jako samostatní podnikatelé, popřípadě jako společníci obchodních společností. Možnost vykonávat advokacii jako zaměstnaný advokát zakotvenou do zákona o advokacii novelou z roku 2006 třeba hodnotit jednoznačně kladně a až budoucnost ukáže oprávněnost tohoto názoru.

Výše uvedené změny možno považovat za změny systémové či zásadní. Okrem nich byly do právního řádu upravujícího výkon advokátní profese včleněny i mnohé další změny. Zejména se jedná o úpravu poskytování bezplatných právních služeb. Zajištění právní pomoci těm, jejichž výdělkové a majetkové poměry neumožňují využít služeb advokáta standardní cestou, je primární povinností státu a nikoliv jednotlivých advokátů nebo České advokátní komory. I přes skutečnost, že právě nezávislí advokáti jsou nejpopovolanějšími osobami, které mohou být nápomocny takovým osobám v tom, aby se domohly svého práva, a že existuje i povinnost advokacie jako celku takovým

osobám co nejvíce v rámci možností pomáhat. Tato povinnost každého jednotlivého advokáta, jakož i stavovské organizace, je rubem výlučnosti advokacie, tedy skutečnosti, že pouze advokáti mohou poskytovat svým klientům právní služby ve všech věcech. Současná úprava bezplatné právní pomoci v České republice je nesystémová a roztržštěná v různých procesních předpisech. Chybějící jednotný zákon o bezplatné právní pomoci je možno považovat za významné negativum současné právní úpravy advokacie. Novela zákona o advokacii z roku 2006 sice tento problém částečně řeší ustanovením § 18 zákona o advokacii, které umožňuje, aby advokáta k poskytnutí právních služeb určila Česká advokátní komora. Počet takto určovaných advokátů vzrůstá z roku na rok a stále častěji se stává, že tento institut je v mnohých případech na úkor advokátů zneužíván. Novela proto zpřísnila pravidla takového určování advokátů a brání tak zneužívání práce advokátů, kdy žadatel o poskytnutí bezplatné právní pomoci musí Komoře prokázat svoji potřebnost prostřednictvím dotazníku o svých příjmových a majetkových poměrech. Jednotná právní úprava je tedy velmi potřebná, protože se nejedná o systémovou právní úpravu této oblasti poskytování právní pomoci. Česká advokátní komora sice připravila návrh takové systémové právní úpravy ve formě jednotného zákona, pokaždé však byly práce na tomto zákoně zastaveny, a to z důvodů fiskálních. Proto třeba doufat, že v nejbližší době bude takový zákon přijat, protože částky poskytované ze strany státu na bezplatnou právní pomoc jsou velmi malé. Podle neoficiálních údajů byla ze státního rozpočtu vynaložena v roce 2004 na odměny a hotové výdaje advokátů ustanovených k obhajobě v trestním řízení nebo v civilním řízení částka, která představuje necelých půl promile celkových výdajů státního rozpočtu na rok 2004.

Samotný zákon o advokacii v nejbližším období rozsáhlejší novelu nepotřebuje. Spíše je velkou potřebou přijetí samostatného zákona o bezplatné právní pomoci, který by tuto problematiku řešil systémově.

Advokacie jako povolání je v současné době velmi populární. Česká advokátní komora má v této době na svém seznamu na 8000 kvalifikovaných právních odborníků-advokátů. Stát se advokátem však není v současnosti zrovna snadné. Úplné právnické vzdělání, pak tři roky koncipientské praxe, posléze písemná i ústní advokátní zkouška a povinnost dalšího celoživotního vzdělání. Toto všechno představuje jednu ze záruk vysoké profesionality advokáta. Je třeba doufat v to, že výkon advokátní profese bude i nadále službou spravedlnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

Knihy:

1. Balík, S.: Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie, Linde Praha, 1997
2. Macková, A.: Právní pomoc advokátů a její dostupnost, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001
3. Schelleová, I.: Jak se domoci právní pomoci, Praha 2001
4. Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M., Občanský soudní řád. Komentář, 5. vydání C. H. Beck, 2001
5. Pavlíček, V. a kol.: Ústava a ústavní řád České republiky, Komentář 2. vydání, Linde, Praha 1999

Články:

1. Balík, S.: Důstojnost advokátního stavu, Bulletin advokacie č. 11-12/2004
2. Radvan, M. – Stachová, A.: Reklama advokátů, Bulletin advokacie č. 2/04, Praha 2004
3. Uhlíř, A.: Publicita advokáta, Právní rádce ze dne 28.04.2005
4. Račok, M.: Několik úvah nad poslední novelou zákona o advokacii, Bulletin Advokacie č. 2/2006
5. Kalenský, P., Nový zákon o advokacii a některé otázky jejího společného výkonu, ASPI
6. Lisse, L.: Několik poznámek k ust. § 3. zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, a k některým ustanovením souvisejícím, www.epravo.cz
7. Rubeš, J.: O některých zásadách každodenní práce soudce a advokáta, Bulletin advokacie č. 11/2003, Praha 2003
8. Vršínský, B., K problematice neoznámení trestného činu podle § 168 trestního zákona ve vztahu k advokacii, Bulletin advokacie, č. 1/2005
9. W. Fetter, R.: Palmární poplatky aneb než zaplatíte právníkovi, <http://www.epravo.cz>
10. Housková, V.: Právní služby nejen pro bohaté?, www.viajuris.cz

11. Michna, L., Dosah novelizace o.s.ř. z roku 2000 pro advokacii, Bulletin advokacie, č. 4/2003

Právní předpisy:

1. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
2. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky
3. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
4. Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
5. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
6. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
7. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
8. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
9. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
10. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
11. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
12. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., advokátní tarif
13. Zákon č. 58/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy o mezinárodním přístupu k soudům
14. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Stavovské předpisy:

1. Usnesení představenstva ČAK ze dne 24. června 2003, kterým se mění usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky
2. Usnesení představenstva ČAK č. 1/2006 Věstníku ze dne 7. března 2006, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění odpovědnosti advokátů za škodu
3. Usnesení představenstva ČAK č. 3/1999, organizační řád České advokátní komory

Online zdroje:

1. Webové stránky České advokátní komory, <http://www.cak.cz>
2. <http://www.epravo.cz>
3. <http://www.viaiuris.cz>

Ostatní:

1. Směrnice Rady č. 77/249/EHS ze dne 22. března 1997
2. Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. 7 As 60/2003 z 27.10.2004
3. Věstník České advokátní komory č. 3/1997
4. Věstník České advokátní komory č. 1/1997
5. Odvolání o rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 18.4.1997, č.j. K 7/97

Seznam použitých zkratk:

AZ - zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

OZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

ObchZ - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

SŘS - zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

TŘ - zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

TZ - zákon č. 140/1964 Sb., trestní zákon

ÚS - zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

LZPS - Listina základních práv a svobod

ČAK - Česká advokátní komora

Komora - Česká advokátní komora

Pravidla - Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky